

පුණ්‍යානුමෝදනාව

නැණවතුන්ට දෙසූ මග

**සුවිලෝම සූත්‍රය
අනුරුද්ධ සූත්‍රය**

www.buddhismforyou.org

**ආචාර්ය පූජනීය
මිරිස්සේ ධම්මික ස්වාමීන් වහන්සේ**

(ධර්ම දානය පිණිසයි.)

මෙම උතුම් ධර්මග්‍රන්ථය සම්පාදනය කළ, අපගේ කලාශාණවන්ත බත්තරමුල්ල සිරි සුදස්සනාරාම සදහම් සෙනසුනෙහි, අනුශාසක ගෞරවනීය ආචාර්ය මිරිස්සේ ධම්මික ස්වාමීන්වහන්සේ අතුව ආරාමයෙහි වැඩ වසන පූජනීය මහා සංඝරත්නයටද,

අභාවප්‍රාප්ත අපගේ ගුණබර දෙමාපියන් වූ ශ්‍රී මල්ලිකා ජයතිලක, කේ.කේ.පී. විමලසූරිය, කමලා කහවිට මැණිවරුන්ටද, යූ. ජයසේන, යූ.ආර්.එච්. විමලසූරිය, ඩී.බී.ඒ. දිසානායක පියවරුන්ටද,

සුඡ්වත්ව වෙසෙන පියසීලි ලොකු කරවිට මැණියන්ටද, අනුර ජයවන්ත්, ඩී.පී.ඒ. දිසානායක ස්වාමිපුරුෂයන්ටද, අධීෂා, දිනුෂී, සම්පත්, එරංග හා අකලංක යන දූ පුතුන්ට ද, අපගේ ඥාති මිත්‍රාදී සැමටද, ප්‍රාඥා ප්‍රහා සංවිධානයෙහි සැමටද, අප දෙදෙනාටද උතුම් වතුරායඪී සත්‍යය අවබෝධයෙන් නුදුරු භවයකදීම සසර කෙටිකර ගැනීමට මෙම උතුම් ධර්මදානය කුසලය හේතුවේවා!

මෙයට,
සැදහැති
උමේහඌ ජයවන්ත්,
පුණ්‍යා විමලසූරිය දිසානායක

2012 ඔක්තෝබර් මස 29 වන දින
(වජ් පොහොය දින)

සුවිලෝම සූත්‍රය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස
නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස
නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස

රාගො ච දෝසෝච ඉතො නිදානා
අරනි රනි ලොමහංසො ඉතොජා
ඉතො සමුට්ඨාය මනො විතක්කා
කුමාරකා ධංකමි වොස්සපනිති

“රාගය හා ද්වේෂය මේ ආත්මභාවය නිදාන කොට ඇත්තාහ.
අරනිය හා රනිය ලොමු දැහැගැනීම මේ ආත්ම භාවයෙන් උපදනානු
වෙති. මෙයින් ඉපදී විතර්කයෝ කුඩා කුමරුන්, කවුඩකු මෙන්
කුසල් සිහ බැඳ හරිත්.”

කාරුණික පින්වතුනි,

උතුම් බුදුරුවන, සදහම් රුවන, ආයථී මහ සඟ රුවන යන
තුනුරුවන් සතු සුවිසි මහ ගුණ බලෙන් පින්වත් ඔබ සැම දෙනාටම
ජීවිත ගමනේ හැම සැනසිල්ලක්ම වේවා!යි ස්වාමීන් වහන්සේ
මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

බුද්දක නිකායේ සුභ නිපාතයේ වූල වර්ගයේ සඳහන්
සුවිලෝම සූත්‍ර දේශනාව ඇසුරෙනුයි ධර්ම දේශනාව සිදුකරනු
ලබන්නේ.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ, ගයා ග්‍රාමය නුදුරින් ඇති
“කංකිථ මංවය” නම් වූ ‘සුවිලෝම’ නම් යක්ෂයාගේ භවනයෙහි
වැඩ සිටිනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩම කළේ, තමන් වහන්සේ
දේශනා කරන දහමින් යක්ෂයන්ගේ හදවත් සුවපත් කරන්නටයි.

පින්වතුනි, තුන්ලොවක් සනසන්න පහළ වූ තථාගත
බුදුරජාණන් වහන්සේ මනුෂ්‍යයින් පමණක් නොව දෙවියන්, බ්‍රහ්මන්,
යක්ෂයන් ආදී සියලු දෙනාම මහා කරුණාවෙන්, මහා ප්‍රඥාවෙන්
දමනය කළා. අපට දැනෙන ආකාරයෙන් පැහැදිලි කොට දේශනා
කළ නව අරහාදී බුදු ගුණයන්හි අනුත්තර පුරිසධම්ම සාරථී නම්
වූ බුදු ගුණය මෙනෙහි කළොත් මහා කරුණාවෙන් හා මහා
ප්‍රඥාවෙන් පිරිපුන් ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අන් සත්ත්වයන් විසින්
දමනය කළ නොහැකි වූ, ඒ සියළු සත්ත්වයන්, ඒ විෂම වූ පුරුෂයින්
භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දමනය කළ සේක.

මේ සුවිලෝම නම් වූ යක්ෂයාගේ භවනෙහි බුදුරජාණන්
වහන්සේ වැඩ සිටින අවස්ථාවේදී එහි සිටි ‘බර’ නම් වූ යක්ෂයෙක්
සුවිලෝම යක්ෂයාට මෙසේ කියා සිටිනවා. මේ දෙදෙනාම
බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟින්, පසුකරමින් යන ගමන් මෙසේ
පවසනවා. “ශ්‍රමණයෙක් ද කොහෙද?, නෑ ශ්‍රමණයෙක් වෙන්න
බැහැ. එසේනම් ශ්‍රමණ ප්‍රතිරූපකයෙක් වෙන්න පුළුවනි. මේ කවුද
කියලා දැන ගෙනම තමා අපි යන්නේ. එසේ දැන ගත්තේ නැතිනම්
අපි යන්නේ නැහැ.” මෙලෙසින් ‘සුවිලෝම’ සහ ‘බර’ නම් වූ
යක්ෂයන් දෙදෙනා කථා වුණා.

පින්වතුනි, ඔබෙයි, මගෙයි සිත් එතැනට ගලපා බලන්න පුළුවනි නම් නුදුටු යම් කෙනෙක් දුටු වෙලාවක හිතේ යම්කිසි කුකුසක් ඇති වුණොත් 'ඒ කවුද?' යනුවෙන් යම්විටෙක සිතෙන් පුළුවනි. ඔබේ මතකයේ තිබෙන ඔබ දන්නා හඳුනන අසා තිබෙන එවැනි අසවල් කෙනෙක්ද කියලා. නෑ එසේ නොවෙන්න පුළුවනි. අප දනෙගෙන ම යමුද?

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ප්‍රභාෂ්වර මුහුණ, සංවර වූ ඉරියව්, සන්සුන් වූ මේ කායික ඇවතුම් පැවතුම් දුටු කවර නම් හදවතක් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දෙනෙත් සමීපයෙහි නතර නොවෙත්ද? තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ කාය සමීපත්තිය ඉදිරියේ මුණනොගැසේද? යක්ෂයන් වුවත් ඔවුන්ගේ සිතට දැනුණු සැකයෙන් වුවත් පැවසුවේ ඒ නිසයි. "ශ්‍රමණයෙක්ද කොහෙද?" වචන වල නම් එතරම් ගෞරවයක් නැති වගෙයි. ඔබටයි, මටයි එසේ හදවතින් පවසන්නට නොහැකි වුනත් සූත්‍ර දේශනාවේ අදහසයි ඒ පැහැදිලි කළේ.

මේ යක්ෂයන් දෙපළ බුදුරජාණන් වහන්සේ සමීපයට ගියා. මින් සුවිලෝම යක්ෂයා බුදුරජාණන් වහන්සේට සමීප වී ඔහුගේ ශරීරය, බුදුරජාණන් වහන්සේට ගෞරවයෙන් තොරව නතු කළා. බුදුරජාණන් වහන්සේ සුවිලෝම යක්ෂයාගේ ශරීරය, තමන් වහන්සේ ගේ ශරීරයෙහි ස්පර්ශ වන්න නොදී අනෙක් පසට නතු කළා. සුවිලෝම යක්ෂයා අහනවා, "ඔබට බියක් දැනුණාද?" පින්වතුනේ, මේ ලෝකයේ පහළ වූ ශ්‍රේෂ්ඨතම උතුම් මනුෂ්‍ය රත්නය ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස නම් වූ මේ දීර්ඝ සසර ගමනේ පටන් එන සියලු සත්ත්වයන්ගේ සිත් තුළ පවතින සියලු බිය නැති කළා නම් මෙවැනි යක්ෂයෙක් වෙනුවෙන් බුදු උතුමන්ගේ හදවතෙහි බියක් හටගනීද? තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ ඤාණය, බුද්ධ සන්තානය තුළ පමණක් නොවෙයි, ඒ බුදු මග වැඩම කළ, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ

අසමසම වූ මහා කරුණාවෙන්, මහා ප්‍රඥාවෙන්, හදවත් සුවපත් කළ, කෙලෙස් නැසූ සියළු රහත් උතුමන්ගේ සිත් තුළ පවා බිය හටගන්නේ නැහැ.

නමුත් යක්ෂයකුගේ නපුරු ස්වභාවය බලන්න. බුදු උතුමන්ට අගෞරවයක් වන සෙයින් තම ශරීරය නතු කළා කියන අදහස ඔබට සිතාගන්න පුළුවනිද? යම්විටෙක නපුරු වර්තයක් ඇති කෙනෙක් ළඟින් යන විට හැප්පිගෙන යනවා, තල්ලු කරගෙන යනවා. තණ්හා, මාන, දිට්ඨි සිත් තුළ ඇති වූ විට මේ අශ්‍රැතවත් පෘථග්ඡන සිතක ස්වභාවය එයයි.

ශ්‍රමණයන්, බ්‍රාහ්මණයන් ගෙන් පිරිපුන් වූ දෙවියන්, බඹුන්, මනුෂ්‍යයන් සහිත මේ ලෝකයේ කිසිවෙකුටවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ බියට පත් කරන්න බැහැ. ඒ සියලු දෙනා අතරින් බිය රහිතව වැඩ සිටිමින්, සුවිලෝම යක්ෂයාට බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ සදහන් කරනවා. "දෙවියන්, බඹුන්, මරුන්, ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් අතර මට හයට පත්වෙන්න කවුරුවත් දකින්න නැහැ. මේ දෙවි මිනිසුන් අතර බිය විය යුතු කිසිවෙක් හෝ සිටින බව මේ බුද්ධ ඤාණයට දනෙන්නේ නැහැ. එයට එක් හේතුවක් තිබෙනවා.

පින්වතුනේ, මේ සුවිලෝම යක්ෂයා, බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන්, "බියක් දැනුණාද?"යි අසා ඊළඟට මෙවැනි අදහසක් ඉදිරිපත් කළා. "මම කැමතියි ඔබෙන් ප්‍රශ්ණයක් අසන්න. ඒ ප්‍රශ්ණයට පිළිතුරු දීමට නොහැකි වුණොත් ඔබේ සිත වෙනස් කරනවා. ඔබේ සිත විපිලිසර ස්වභාවයට පත් කරනවා. එසේ නැත්නම් ඔබේ හදවත පලනවා. එසේ නැත්නම් ඔබේ දෙපයින් අල්වා ගගෙන් එහා පැත්තට විසි කරනවා. මේ සදහන් කළේ සුවිලෝම සූත්‍ර දේශනාව අනුව යක්ෂයකුට පවසන්න පුළුවන් කථාවක්. ඒ භාග්‍යවත් වූ අරහත් වූ සම්මා සම්බුදු රජාණන්

වහන්සේ වෙනුවෙන් මේ සඳහන් කළේ. “ඔබේ හිත වෙනස් කරනවා, මූලාවට පත් කරනවා, හදවත පලනවා... මේ ආදී ලෙසින් ඒ සඳහන් කළ කථාව නපුරු මිනිස් සිතක වුවත් ඇතිවෙන්න පුළුවනි. ඔබේ සිත කෙලෙස් වලට ළංකර නොගෙන සිතන්න. නපුරු සිතක් ඇති වූ විට තරහවෙන්, වෛරයෙන්, අමනාපයෙන් පිරුණම යම් හිතක ඇතිවෙන්න පුළුවන්. “කකුල් කෙටි දෙකෙන් අල්ලා පොලවේ ගහනවා” කියලා. ඔබේ හිතට නම් කෙලෙසක් ඇතිවෙන්න එපා. නමුත් එවැනි වූ කෙලෙසක්, තරහවක් සිතේ ඇති වූ විට එය වචනයෙන් පිටවෙන්න පුළුවන්. එයයි මේ සුවිලෝම යක්ෂයා සඳහන් කළේ.

ඒ අදහසේ දී තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ සඳහන් කළේ, “නැහැ, නැහැ. මම කිසිවෙකුටවත් බිය නැහැ. මට එවැනි දෙයක් කරන්නට ඔබට පුළුවන් කමක් ඇත්තේම නැහැ. මගේ හිත වෙනස් කරන්න, විපිලිසර භාවයට පත් කරන්න, මගේ හදවත පලන්න ඔබට පුළුවන් කමක් නැහැ. ඒවගේම මගේ මේ දෙපයින් අල්වා ගගෙන් එගොඩට විසිකරන්න ඔබට පුළුවන් කමක් ඇත්තේම නැහැ.” මෙසේ සඳහන් කළ, මහා කරුණාවෙන් හා මහා ප්‍රඥාවෙන් පිරිපුන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා, ඒ වුනත් මම ඔබ අසන ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දෙන්න කැමතියි.”

පින්වතුනේ, ඔබට පැහැදිලියි නේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ සුවිලෝම යක්ෂයාගේ භවනට වැඩම කළේ, නපුරු වදනක් අසා ආපසු වැඩම කරන්න නොවෙයි නේ. ඉඳුල් බත් ටිකක් ලැබෙන බව දැනගෙනත් දිළිඳු පැලකට වැඩම කළේ ඉඳුල් බත් වළඳන්න ම නොවේ. ඒ හදවත් තුළ ඇති වූ රාග, දෝෂ, මෝහ ආදී කෙලෙස් දුරු කර, උතුම් වූ ධර්ම මාර්ගයට ළංකර, “දීඝ රත්තං වො හික්ඛවෙ දුක්ඛං පච්චනුහුතං”, මහණෙනි, හික්ඛ හික්ඛණී, උපාසක උපාසිකා සිවු පිරිසට ම නිරන්තරයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ආරාධනා කරනවා, දීර්ඝ කාලයක් සංසාර ගමනේ

නුඹලා හැම කෙනෙක්ම දුක් විඳ තිබෙනවා. එසේනම් දුක් විඳ අපහසුවෙන් ලබාගත් මේ උතුම් මනුෂ්‍ය ජීවිතයෙන් ප්‍රයෝජනයක් ගන්න. දිළිඳු පැල්පතකට වැඩම කළා, ගෙමිදුලේ සිටගෙන ඉතිරි වූ ඉඳුල් බත් ටික පවා පාත්‍රයට පිළිගැන්වූ විට එය පවා වැළඳුවා. එසේ කළේ මේ සත්ත්වයන් දුකින් නිදහස් කරන්නයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ සිත රිදෙන්තේ නැහැ. බුද්ධ සන්තානය රිදෙන්තේ නැහැ. වෙනස් වන්නේ නැහැ. ඒ වුණත් පඨවි, ආපො, තේජො, වායො යන සතර මහා භූතයන් ගෙන් හැදුණු (නිර්මාණය වූ) මේ ශරීරයට කායික වේදනා දැනෙනවා. උන්වහන්සේ දුක්ඛ වේදනාව හඳුනාගන්නවා. නමුත් එය මගේය, මමය, ස්ථීර වූ ආත්මයක් යනුවෙන් උපාදානය කරගන්නේ නැහැ.

“ඒතං මම, ඵසො හමස්මි, ඵසො මෙ අත්තා” සැප වේදනා, දුක් වේදනා, මධ්‍යස්ථ වේදනා සියල්ල එසේ හඳුනාගන්නවා පමණයි. උප්පාද, භංග ඔස්සේ හටගත් හැමදෙයක්ම නැතිවන බව උන්වහන්සේ දකිනවා.

සුවිලෝම යක්ෂයාගේ භවනට බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩම කළේ මේ යක්ෂයන් දෙදෙනාගේ නපුරු කථා අසා සිටිමින් වැඩ සිටියේ කුමන හේතුවක් නිසාද? බුදු උතුමෝ ලෝකයට පහල වී වතුරායී සත්‍යය ධර්මය අවබෝධය, සම්මා සම්බුද්ධත්වය ලැබීම තුළ, අනෙකුත් රහතන් වහන්සේලාටත් වඩා දස දහස් කෝටි ප්‍රමාණයකින් වැඩි ආකාරයකින් තණ්හා, මාද, මාන, දෘෂ්ඨි මුළුමණින්ම බැහැර කළ උන් වහන්සේ එහි වැඩම කළේ ඒ හදවත් සුවපත් කරන්නයි. ඒ නිසා මේ සුවිලෝම යක්ෂයා කිවුවත් “හිත විපිලිසර කරනවා.... දෙපයින් අල්ලා පොලවේ ගසනවා” කියලා. ඒ කිසිවකින් මගේ හිත තුළ තණ්හා, මද, මාන, දෘෂ්ඨි ඇතිවන්නේ නැහැ. බිය වන්නේ නැහැ. නුඹ අසන ප්‍රශ්න වලට පිළිතුරු දෙන්න කැමතියි. මොනවද නුඹේ ප්‍රශ්න. බුදුරජාණන් වහන්සේ විමසනවා.

මේ සුවිලෝම යක්ෂයා සඳහන් කරනවා,

“රාගොව දොසොව ඉතො හිදුනා
අරතී රතී ලොමහංසො ඉතොජා
ඉතො සමුට්ඨාය මනො විතක්කා
කුමාරකා ධංකමි වොස්සප්භ්නි.”

පින්වතුනේ බලන්න, නපුරු වචනයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේට කථා කළත්, ධර්මය දකින්න පුළුවන් ප්‍රශ්න කිහිපයකි මේ අසන්නේ. අපේ හිතට දැනෙන්නේ නැද්ද? මේ පරමාර්ථ ධර්මය, සත්‍යය වූ ධර්මය, මේ සංස්කාර ලෝකයේ පවත්නා වූ හැබෑ ස්වභාවය තේරුම් ගැනීමට, බුදු මුවින් පිළිතුරක් ලබන්නට පුළුවන් ප්‍රශ්නයක් නේ මේ යක්ෂයා අසන්නේ.

- ★ රාගයයි, දෝෂයයි, කුමක් හිදුන කරගෙනද හටගන්නේ?
- ★ අරතිය, රතිය, ලොමු දැහැගැනීම කුමකින්ද හටගන්නේ?
- ★ කමාදි මනෝ විතක්ක (මනසේ ඇතිවන විතර්ක) කොතැනින්ද හටගන්නේ?
- ★ කාමාදි විතර්ක කෙසේ කුසල් සිත බැඳ හරින්නේද?

හරියට කුඩා දරුවෙක් කපුටන් අල්ලා දෙපා ගැට ගසා අත් හරිනවා වගේ මේ කාමාදි විතර්ක කුසල් සිත බැඳ තබනවා. මේ මනෝ විතර්ක, මනෝ සංවේතනා, හිතේ ඇතිවන විවිධාකාරයේ විපලයාස, විතර්ක හිතාගන්න බැරි තරම්. ඒ රූපය, මගේ හිතේ ඇලිලා. “වක්ඛුං ව පටිච්ච රූපෙව උප්පජ්ජති වක්ඛු විඤ්ඤාණං තිණ්ණං සංඝති එස්සො, එස්ස පච්චයා වේදුනා වේදුනා පච්චයා තණ්හා.”

ඇසෙහි රූපය හටගන්නා තැන වක්ඛු විඤ්ඤාණය පහළ වෙනවා. ඒ ඇසයි, රූපයයි, වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි නිසා ස්පර්ශය

ඇතිවෙනවා. ස්පර්ශය නිසා හටගන්නේ විදීම. (සුඛ, දුක්ඛ, අදුක්ඛම සුඛ වශයෙන්) ඒ විදීම නිසා තෘෂ්ණාව හටගන්නවා. මේ තෘෂ්ණාව ‘රාගය’ ලෙසින් නම් කරමු. මේ රාගය කුමක්ද? “ඒ ඇලීම මට හිතාගන්න බැහැ. නමුත් මට කියාගන්න බැරිතරම් පාලුවක්, තනිකමක්, බර ගතියක්, මට හිතාගන්න බැ ඒ කුමක්ද කියා.” නමුත් ධර්මානුකූලව පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව නම් ඇලීම වෙන්න පුළුවනි. ඒ වගේම ගැටීම නම් වූ ‘පටිඝය’, තරහව වෙන්න පුළුවනි. අනවබෝධය මූලාව නම් වූ මෝහය වෙන්න පුළුවනි. එයයි මේ සඳහන් කළේ.

මේ සුවිලෝම යක්ෂයා බුදුරජාණන් වහන්සේට ඉදිරිපත් කරන ලද ප්‍රශ්න කිහිපය සරලව විසඳා ගමු. මේ සුවිලෝම සූත්‍ර දේශනාවේ ප්‍රධාන කොටස එයයි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පිළිතුරු වූයේ මෙසේයි.

“රාගොව දෝසොව ඉතො හිදුනා
අරතී රතී ලොමහංසො ඉතොජා
ඉතො සමුට්ඨාය මනො විතක්කා
කුමාරකා ධංකමිවොස්සප්භ්නි”

“රාගය හා ද්වේෂය මේ ආත්ම භාවය නිදන කොට ඇත්තාහ. අරතිය හා රතිය හා ලොමු දැහැගැනීම මේ ආත්ම භාවයෙහි උපදනාහු වෙති. මෙයින් ඉපදුණු විතර්කයෝ කුඩා කුමරුන් කවුඩකු මෙන් කුසල් සිත බැඳ හරිත්.

“ස්නේහජා අත්තසම්භූතා හිග්‍රොධස්සේව ඛන්ධජා,
පුටු විසත්තා කාමෙසු මාලුවා’ව විතතා වනෙ”

නුගරුකෙහි කදින් උපදනා අරළු මෙන් ස්නේහයෙන් උපන් රාගාදීහු ආත්මභාවයෙන් උපන්නාහු වෙති. වනයෙහි පැතිර ගිය මාලුවා වැල මෙන් ඒවා නොයෙක් ආකාරයෙන් කාමයන්හි පැතිර ගත්තාහු වෙති.”

“යෙ හං පජානන්ති යතො නිදහං
තෙ හං විනොදෙන්ති සුණොහි යක්ඛ
තෙ දුන්නරං ඔසමිමං තරන්ති
අතිණ්ණ පුබ්බං අපුනබ්භවායාති.”

“යක්ෂය, අසව යමෙක් ඒ රාගාදී ක්ලේෂ සමූහය යමක් නිදන කොට ඇතැයි දකිත්ද, ඔවුහු එය දුරලති. ඔවුහු නැවත නොඉපදීම පිණිස, තරණය නොකළ විරු, දුකසේ තරණය කළ යුතු මේ වතුර ඕස තරණය කෙරෙති.”

★ රාග, දෝෂ, මෝහ හටගන්නේ කුමක් නිධාන කරගෙනද?

බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ පිළිතුර වූණේ මේ පඤ්චස්කන්ධය නම් වූ මේ ශරීර පුඤ්ජය මුල් කරගෙනයි. මෙතැන විමසා බලන්න රාග, දෝස හටගන්නේ රූප වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ නම් වූ පඤ්ච උපාදාන ස්කන්ධයෙන් නිර්මාණය වූ මේ ශරීර පුඤ්ජය නිධාන කොට ගෙනමයි. රාගය නම් ඇලීමයි. දෝසය නම් එහි ගැටීම හෙවත් පටිසයයි. එසේනම් මේ රාග, දෝස හටගන්නේ මේ පඤ්ච උපාදාන ස්කන්ධය මුල් කරගෙනයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ දෙවන පිළිතුර වූණේ මේ කැලේ වැවෙන මාලුවා වැලක් වගේ. මාලුවා වැලක් එක ගහක හටගත්තොත් ඒ ගස වැසීගෙන යන තරමටම වැවීගෙන වැසීගෙන යනවා. ඊළඟ ගස්වලටත් පැතිර ගෙන යනවා. මාලුවා වැල වගේ

මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ නම් වූ මේ පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයෙන් යුක්ත මේ ශරීර පුඤ්ජය මුල්කරගෙන රාගය නම් වූ ඇලීම, හටගත්තොත් ඒ හැම තැනකම රාගය හටගන්නවා. හැම තැනකම ඇලීම හටගන්නවා. ඒ වගේම හැම තැනකම අර ඇලීම වෙනස් වන විට අල්ලා ගත් දේ ඒ ආකාරයට සිදුනොවන විට එක් ආකාරයකින් අත් හැරිලා යාවි. තවත් ආකාරයකින් ඇලුණු දේ ලබාගන්න බැරිවෙයි. තවත් ආකාරයකින් මගේය, මමය ස්ථිරයි කියන දේ තවත් කෙනෙකුට අයිති වේ යැයි කියන දේ, එවැනි තැනක ගැටීම ඇතිවෙන්න පුළුවනි. පටිසය ඇතිවෙන්න පුළුවනි. ඔබ පවසන ආකාරයට තරහව ඇතිවෙන්න පුළුවනි. ක්‍රෝධය ඇතිවෙන්න පුළුවනි. අමනාපය ඇතිවෙන්න පුළුවනි. මේ සියල්ලම ඇතිවන්නේ මේ පඤ්චඋපාදානස්කන්ධය නිර්මාණය වූ මේ ශරීර පුඤ්ජය මුල් කරගෙනයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන නිදසුන නම් මේ තෘෂ්ණාව මාලුවා වැල වගෙයි.

රාගය ඇතිවන්නේත් ඒ ආකාරයටමයි. රාගය ඇතිවන්නේ කෙසේද? මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන පඤ්චඋපාදාන ස්කන්ධයෙන් රූපය මුල් කරගෙන තරමක් විමසා බලමු. රූපය, ඔබට අවබෝධ වන ආකාරයෙන් නම් ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය යන පඤ්ච ඉන්ද්‍රියයන් විමසා බලමු. ඔබ රූපය යයි සඳහන් කරන්නේ මේ ඉන්ද්‍රියන්ටයි. ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මේ සිටින්නේ මම, මේ මගේ, ආදී ලෙසින් සඳහන් කරන්නේ මේ කොටස් පහටයි. ධර්මයේ පැහැදිලි කරන්නේ, පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන සතරින් හැඳුණු දේ තමා රූපය යනුවෙන් සඳහන් වන්නේ. ඒ වගේම මේ හතර ඇසුරු කරගෙන ඇතිවන උපාදාය රූප විසිහතර තමා රූපය යනුවෙන් සඳහන් වන්නේ. එයට අයිති ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය පුරාම මේ මාලුවා වැල වගේ රාගය ඇතිවෙනවා.

රූපය තුළ ඇතිවන එක කොටසක් අරගෙන බලමු, මේ රාගය ඇතිවන්නේ කෙසේද යන්න වක්බු ඉන්ද්‍රිය අරගෙන බලමු. සාමාන්‍ය ලෝකයා පළමුවෙන්ම රූපයක් දකින්නේ, රූපයක ඇලෙන්නේ කොතනින්ද? ඇස මුල් කරගෙනයි. මේ ඉන්ද්‍රිය පහම මුල් කරගෙන (ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය) වක්බු, සෝත, සාණ, ජීවිතා, කාය යන මේවායින් රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස ස්පර්ශ යන ආරම්භණ හටගන්නවා. නමුත් මේවායින් ප්‍රධාන වශයෙන් අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජන හිතකට වැඩිපුරම, පළමුවෙන්ම දැනෙන්නේ ඇස් දෙකෙන් උපාදානය කරගන්නා වූ රූපය තුළයි. මාලුවා වැල මෙන් මේ රාගය වැඩෙනවා. අපට අවබෝධ වන ආකාරයෙන් පළමුවෙන්ම සදහන් කළොත් ඇස් දෙකෙන් රූපය හටගන්නවා.

ඇස් දෙකෙන් රූපය හටගන්නේ කෙසේද?

“වක්බුංච පටිච්ච රූපෙච උප්පජ්ජති, වක්බු විඤ්ඤාණං තිණ්ණං සංසති ඵස්සො. ඵස්ස පච්චයා වේදනා. වේදනා පච්චයා තණ්හා.”

මෙය තවත් ආකාරයකින් සදහන් කළොත්,

යං වේදෙති තං සංජානාති, යං සංජානාති තං විතක්කෙති,
යං විතක්කෙති තං පපඤ්ඤෙති.

“යමක් විදිසි ද එය හඳුනාගනී. යමක් හඳුනාගනීද එය විතර්කනය කෙරේ. යමක් විතර්කනය කෙරේද එය තණ්හා මද මාන දෘෂ්ඨි ලෙස අල්ලා ගැනේ.”

යමක් විදීම වශයෙන් සුඛයි (සැපයි) කියලා දකින විට, තවත් විටක ඒ විදීම ම දුකකි කියා දකින විට, හඳුනා ගන්නා විට, මධ්‍යස්ථයි කියා ස්පර්ශය ලබන විට, මේ තුනේදීම කුමක්ද

වෙන්නේ? ‘සංජානති’ - මනාව හඳුනා ගන්නවා. පළමුවෙන්ම කරන්නේ හඳුනාගැනීමයි. එතැන තිබෙනවා ධර්මයේ අප විසඳා ගත යුතු දෙයක්.

“අස්සුතවා පුට්ඨිජනො අරියානං අදස්සාවි අරිය ධම්මස්ස අකොච්චො, අරිය ධම්මේ අච්චිතො”

ධර්මය අවබෝධ නැති ඇත්තෝ, ධර්මය නොදන්න අභාවිත හිත විග්‍රහ කළේ, විස්තර කළේ එසේය. අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජන, ආයථී ධර්මය දකින්නේ නැති ආයථී ධර්මයේ අකීකරු, අච්චිත හිතක් ඇති ඇත්තන්ට සාමාන්‍ය හිතකට වගේම එක විටම සැප පවා වරදවා තේරුම් ගන්න පුළුවනි.

“අසාරො සාරමනිතො සාරොචාසාරදස්සිනො”

අසාර දේ සාර ලෙසටත්, සාර දේ අසාර ලෙසටත් හිතන්න පුළුවනි. ඒ අභාවිත හිත නිසා, අශ්‍රැතවත් හිත නිසා, ඒ ආයථී ධර්මය දකින්න උචමනාවක් නැති නිසයි. ආයථී ධර්මයේ අකීකරු නිසයි, ආයථී ධර්මයේ අච්චිත නිසයි.

නමුත්, “සුතවා අරිය සාවකො, අරියානං දස්සාවි, අරිය ධම්මස්ස කොච්චො, අරිය ධම්මේ සුච්චිතො”. එවැනි භාවිත හිතක් තිබුණොත්, නිවැරදි දේ නිවැරදි ලෙසින් දකින්න පුළුවනි.

එසේ නම්, “සාරංච සාරතො ඤ්ඤත්වා අසාරංච අසාරතො”

සරු දේ සරු ලෙසටත්, අසාර දේ (නිසරු) අසාර ලෙසටත් දකිනවා. වැරදි දේ වැරදි ලෙසින් දකිමින් නිවැරදි දේ පිළිගන්නවා.

අනුගමනය කරනවා. වැරදි දේ ඉවත් කරනවා. නමුත් ඉහත සඳහන් කළ අග්‍රැතවත් පෘථග්ජන සිතක් තිබුණොත් නිවැරදි දේ කුමක්ද යන්න තේරුම් ගන්න බැහැ. “මට හිතා ගන්න බෑ කුමක්ද හරි, කුමක්ද වැරදි කියලා.”

එවිට කුමක්ද වෙන්වේ. ධර්මය කියා අධර්මයට ළංවෙයි. ඒ වගේම අධර්මය කියා ධර්මයෙන් ඇත්වෙයි. මේ නිසා පින්වතුනෝ, ඇසේ රූපයක් හටගන්නා විට වක්ඛු විඤ්ඤාණය පහළ වෙනවා. ඇස, රූපය, වක්ඛු විඤ්ඤාණය, මේ තුනෙන් ස්පර්ශය හට ගන්නවා. ඒ ස්පර්ශය තමා විදීම. එවිට හටගන්නේ සුඛ, දුක්ඛ හෝ මධ්‍යස්ථ විදීමක්.

භාවිත හිතක් තිබෙන ඇත්තෝ තරමකින් හෝ ශ්‍රැතවත් ආයඪී ශ්‍රාවකයෙක් බවට පත්වෙන්න පුළුවනි නම් අඩුම තරමේ ධර්මය දකින්න ඕනෑකමක් තිබෙනවා නම්, ධර්ම ශ්‍රවණයට යම්තම් කැමැත්තක් තිබෙනවා නම්, “මම දකිනවා මනුෂ්‍යයින් ලෙඩ වන හැටි, අපේම පවුලේ උදවිය නොසිතූ වෙලාවක (පරමාර්ථයට අනුව නම් ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ) ලෙඩ වූ හැටි, දිරාගෙන ගිහින් තිබෙන ආකාරය කලින් හොඳට හිටි උදවිය. දැන් මේ මොකද වුණේ?” බලාපොරොත්තු කඩවන විට අග්‍රැතවත් පෘථග්ජන සිත් ඒ ස්වභාවයට පත්වෙනවා. ඒ නිසයි එසේ සඳහන් කළේ.

නමුත් ශ්‍රැතවත් ආයඪී ශ්‍රාවකයෙකුට එසේ වන්නේ නැහැ. සීලයේ පිහිටා යුතුකම් ඉටුකර කුසලයට ළංවූ සිතක් ඇතිවන විට ඔහු දිරාගෙන යන බව, ලෙඩ දුකට පත්වෙන බව, වෙන් වෙන බව, ජීවිතයේ ස්වභාවය, නිවැරදි ව දකින්න පුළුවනි. මේ භාවිත හිත නැති තැන වැරදි දේ නිවැරදි ලෙස ත්, නිවැරදි දේ වැරදි ලෙසත් දකින්න පුළුවනි. මෙතැනදී පහසුවෙන්ම තෘෂ්ණාව හටගන්න පුළුවනි. ධර්මය පිළිබඳව තරමකින් හෝ අවබෝධයක් තිබෙන ඇත්තෝ “යං වේදෙනි භං සංජානාති” යමක් විදිනවද එය හඳුනා ගන්නේ. පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව නිවැරදි ආකාරයටයි.

පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව ‘ඇස’ ඔබගේ ද? කණ ඔබගේද? නාසය ඔබගේද? දිව ඔබගේද? කය ඔබගේද? හිත ඔබගේද? තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට අනුව, ‘නතුම්භාක’ සූත්‍රයට අනුව “වක්ඛුං භික්ඛවේ නතුම්භාකං”, මහණෙනි ඔය ඇස පවා නුඹලාගේ නොවෙයි. ඔය කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, සිත පවා නුඹලාගේ නොවෙයි. එසේ නම් ඔබට සිතෙන්න පුළුවනි මේ ‘ඇස’ කාගේද? සම්මුතියට අනුව මේ ඇස මගේ වුවත් පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව මේ ඇස මගේ නොවෙයි. සරලව සඳහන් කළොත් සම්මත ආකාරයට, සම්මත ලෝකයෙහි සම්මතයට අනුව මේ ඇස මගේ කියලා ප්‍රවේශම් කර ගන්නවා. පිරිසිදු කරගන්නවා. ආරක්ෂා කරගන්නවා. නමුත් මේ ඇස දිරාගෙන යාමෙන් ගැලවීලාද? ලෙඩ දුක් වලින් ගැලවීලාද? වෙනස්වීමෙන්, විපරිනාමයෙන් ගැලවීලා ද? නෑ. නෑ. මේ ඇස පවා ව්‍යාධියට, දිරාගෙන යාමට, විපරිනාමයට, අත්හැරීමට යුක්තයි. වසගයි. උරුමයි. එසේ නම් මගේ කියන්නේ කෙසේද? ලෝකය පුරා කෝටි ගණනාවක් මිනිසුන්ගේ ඇයි උපතින්ම ඇස් අන්ධ වෙලා? කුමන ඉන්ද්‍රියක් දුබල වී ගියත් මේ ඇස් දෙකක් නොලැබුණේ ඇයි?

සම්මුතියේදී ඇස් දෙක පේන්නේ නැතිනම්, ඒ ඇස් දෙකෙන් ලෝකය දෙස බලන්න බැරිනම්, ඒ ඇස් දෙක මගේ වන්නේ කෙසේද? එයයි පරමාර්ථයට අනුව ඒ ඇස් දෙක මගේ නොවේ යයි සඳහන් කළේ. සම්මුතියට ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස මගේ වුණත් පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව ඒ ඉන්ද්‍රියයන් මගේ නොවෙයි. මෙතැන ගැඹුරු අදහසක්. ඇස හඳුනාගන්න කොට, රූපය හඳුනා ගන්න කොට, වක්ඛු විඤ්ඤාණය හඳුනා ගන්නකොට වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් ඇතිවූන ස්පර්ශය ස්පර්ශයෙන් ඇතිවුණ විදීම තුන හඳුනා ගන්න කොට මේ අවබෝධය අවශ්‍යයි. එසේ නම් ඇස මගේ නොවේ නම් පරමාර්ථයන් අනුව ඒ දකින රූපය

මගේ වන්නේ කෙසේද? ඒ ඇසයි, රූපයයි මගේ නොවේ නම් එතන හටගත් වක්ඛු විඤ්ඤාණය මගේ වන්නේ කෙසේද? ඇසයි, රූපයයි, වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි, ස්පර්ශයයි නිසා මේ හටගත් මම හඳුනාගත් විදීමත්, එසේ නම් ස්ථිර නැහැ, සාදාකාලික නැහැ. ධර්මානුකූල වදන් පෙළ අනුව නම්, හෙතෙම මම, - මගේ නොවේ, නොසෝ හමස්මි - මම නොවෙමි, හ මේසො අත්තා - ස්ථිර ආත්මයක් නොවේ. සදාකාලික නොවේ.

තරමක් ගැඹුරු ලෙසින් පෙනුණත් ඔබ අවබෝධ කරගන්න, සම්මත ලෝකයේ සම්මතයට අනුව ඇස රැකගන්න. වක්ඛු ඉඤ්ඤා ආරක්ෂා කරගන්න. ඒ වගේම නාසය, දිව, ශරීරය, හිත ආරක්ෂා කර ගන්න. නමුත් එසේ ආරක්ෂා කරගන්න ගමන් පරමාර්ථ ධර්මය අවබෝධය තිබිය යුතුයි. සමාස් ප්‍රඥාව - මනාවූ යහපත් වූ ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ නිවැරදි අවබෝධයෙන්, අනිත්‍ය දුක්ඛ අනත්ත ක්‍රිලක්ෂණ ධර්මය ඔස්සේ මේ ඇස සම්මුතියට මගේ යනුවෙන් භාවිතා කළත් පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව ඇතිවුණා වගේම දිරාගෙන යනවා. දුක් දෙනවා. ස්ථිර ආත්මයක් නොවේ. ඒනිසා මේ ඇස මුල් කරගෙන රාගයට ඉඩ නොදී අභිජ්ඣාවට (විෂම වූ ලෝභය) ඉඩ නොදී, ද්වේශයට ඉඩ නොදී, මෝහයට (මූලාවට) ඉඩ නොදී, මම මේ ඇසින් රූපයක් අරමුණු කර ගන්නේ නැහැ යන අදහස පවත්වා ගන්නටයි මේ ආරාධනා කරන්නේ.

“ඔය ඇස ඔබට අයිති නැහැ. ඇස් දෙකේ කඳුළු පුරවගෙන, ඉනේ අත ගසාගෙන, අහස පොළව ගැටලන්න වගේ මොනවද හිස් ආකාශය දිහා බලාගෙන කල්පනා කරන්න.”

සමහර වෙලාවකට කල්‍යාණවත්ත අයෙක් නම් ඔය ප්‍රශ්නය ඇසුවේ දීර්ඝ හුස්මක් උඩට අරගෙන විය හැකියි. ‘අනේ පින් අයිති වෙයි. මට ඇහුම්කන් දෙන්න. කියන්න මට පුළුවනි නම් මම පිහිට වෙනවා.’

‘මම ඒ රූපය දුටු වෙලාවේ සිට මට මොනවා වුනාද කියා මටම තේරෙන්නේ නැහැ. දැක්ක වෙලාවේ සිටම සිත එයට බැඳිලා.’

‘ඒ වුණාට ඔබ අම්මා කෙනෙක්. අප්පච්චි කෙනෙක්. ඔබ ස්වාමි දියණියක් ස්වාමි පුත්‍රයෙක්. ඔය කියන රූපය ගැන සිතන එකවත් ඔබට හොඳ නෑ. ඔබට දරුවො ඉන්නවා. ඔබගෙ දරුවො බුදු අම්මා කියල ඔබ දෙපා ළඟ වැඳ වැටෙනවා මතකද? ඉතින් ඔබ කෙසේද ඒ රූපය ගැන හිතන්නේ. ඒ වගෙමයි ඔබ තාත්තා කෙනෙක්. ඔබ ඔබගෙ දරුවන් රජුන් කරන්න නේ හිතන්නේ. මගේ තාත්තා, මගේ අප්පච්චි දීර්ඝායුෂ ලබන්න කියලයි දරුවො වදින්නේ. මිනිස්කමට ඒක ගැලපෙන්නේ නැහැ.’

‘ඒ රූපය රාගයක් කියා ඔබ දන්නවාද?’ ‘ඒ වුනාට ඒ රූපය මගේ හිතේ ඇලිලා බැඳිලා වගෙයි. නිරන්තරයෙන්ම මතක් වෙනවා. මොනවා කරන්නට ගියත් මතක්වෙන්නේ ඒ රූපයමයි. එයට හිතේ මුල් තැනක් ඇතිවෙලා.’

බුදුරජාණන් වහන්සේගෙම ශ්‍රී මුඛයෙන් දේශනා කළ වචන වලින් - ධර්මානුකූල විචරණය මෙලෙසයි.

- ★ අභිනඤ්චි - මගේ සිත සතුටුවෙන්නේ ඒ රූපය නිසාමයි. (සතුටු වෙයි.)
- ★ අභිවද්දති - දැන් මගේ සිතෙන් සිතුවිලි පිටවෙන්නේම එය මගේ කියා. (ඒ ගැනම කියයි, පතයි.)
- ★ අජේඛාසාය තිට්ඨති - මම දන්නේ නෑ මට මොනව වුනාද කියලා. පොතක් බලන්න ගියත්, වැඩක් කරන්න, කෑම ටිකක් කන්න ගියත්, නිදාගන්න ගියත් මගේ හිතට එන්නේ ඒ රූපයමයි. (සිත ඔසවා තබයි, සිතේ මුල් තැනක් දෙයි.)

මේ ගැඹුරු දහමෙන් ආරාධනා කරන්නේ. කලාණුවන්තයෙක් මුණ ගැසුණොත් ඔබේ ඔය කතාව කියන්න. එවිට නිසි පිළිතුර ලබාදේවි.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා,

“වක්කුං භික්ඛවෙ හ තුමහාකං” (ඔය ඇස ඔබේ නොවෙයි.)

පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව ඔබට අයිති නැති ඇස නිසා ඒ රූපය මගේ කියා ඔබ හිතාගෙන ඉන්නේ.

“රූපං භික්ඛවෙ හං තුමහාකං”

මහණෙනි, ඒ රූපයත් නුඹලාගේ නොවෙයි. ඇස පමණක් නොවෙයි. රූපය පවා ඔබට අයිති නැහැ. ඇයි අයිති නැත්තේ?

“යදු භිව්චං හං දුක්ඛං යං දුක්ඛං තදුහතා”

යමක් අනිත්‍ය නම් එතන හටගන්නේ දුක. ඒ දුක හටගන්නේ මගේ නොවන නිසා. ස්ථිර නොවන නිසා.

ඔය ඇසත් අනිත්‍ය වගේම ඒ ඇසේ හටගත්ත ඒ රූපය පඨවි ආදී ධාතුන්ගේ නිර්මාණයක්. එයත් අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්. ඔය ආකාරයට කලාණුවන්තයෙක් මෙතෙහි කර දුන්නොත් හිතන්න පුළුවන් නේද? තේරුම් ගන්න පුළුවන් නේද?

ඔය අවබෝධය ඔස්සේ මගේ ඇසවත් මට හිමි නැති මේ ලෝකෙ මගේය, ස්ථිරයි, සදාකාලිකයි කියා ඒ රූපය අල්ලා ගන්නේ කෙසේද කියා දැනෙන්න පටන් ගනීවි. ඒක රාගයක්,

ඇලීමක්, එය වැරදියි. දීර්ඝ හුස්මක් ඉහළට අරගෙන පහළට හෙලන්න පුළුවනි නම් එහි ඇති ආදීනව මෙතෙහි කරන්න පුළුවනි නම්,

“උප්පාදො පඤ්ඤායති, වයො පඤ්ඤායති, ධීනස්ස අඤ්ඤානථං පඤ්ඤායති”

හට ගැනීමක් තිබෙනවා. බිඳී යාමක් තිබෙනවා. මේ දෙක අතර පවතින්නහුගේ වෙනස්කමක් තිබෙනවා. වෙනස්වීමක් තිබෙනවා. එනම් හට අරගෙන බිඳී බිඳීයමින් නැතිවෙලා යන බව මා දකිනවා, හිතනවා. ඔය ආකාරයට ඇසෙන් රූපයට, කණෙන් ශබ්දයට, නාසයෙන් ආඝ්‍රාණයට, දිවෙන් රසයට, කයෙන් ස්පර්ශයට, මනසින් (ධර්ම) සිතිවිලිවලට ඇලෙන්න පුළුවන්. එහි ඇති ආදීනව මෙතෙහි කරන්න පුළුවනි.

සුවිලෝම ප්‍රශ්නය ගැන මෙතෙහි කරන්න. රාග, ද්‍රෝස, හටගන්නේ කුමක් හිදුන කරගෙනද?

මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ නම් වූ ස්කන්ධ පහ නිදන කරගෙනයි හටගන්නේ.

රූපය මුල් කරගෙන හටගන්නා රාගය ගැනයි මුලදී විස්තර කරනු ලැබුවේ. ඒ ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය මුල් කරගෙන විඳීමක්, වේදනාවක් හටගන්නවා. සංඥාව හඳුනාගැනීම, සංඛාර රූපකිරීම (කාය සංඛාර, වචී සංඛාර, චිත්ත සංඛාර) කයෙන්, වචනයෙන්, සිතුවිලි ඔස්සේ මේ රූපකිරීම එකතුවෙනවා. මේවා මුල් කරගෙනත් රාගය හටගන්නවා. විඤ්ඤාණය මුල් කරගෙනත් රාගය හටගන්නවා. එසේනම් මේ පඤ්චස්කන්ධයම මුල්කරගෙන රාගය හටගන්නා බව දැනගන්න ඕන.

දැන් ද්වේෂය ගැන පැහැදිලි කර ගනිමු. ඇලුණු දේවල් නොලැබී යන විට ගැටෙනවා. තරහ එනවා. ධර්මයට ළංවී මේ ගැන සිතා බලන්න. යම් කෙනෙක් කියනවා නම් 'මම තරහයි. මට තරහ ආවා' කියා ඇයි ඔහු එසේ කියන්නේ. මට ඇසුණු දේට, දකින දේට, වුණු දේවල් වලට මම කැමති නැති නිසා. 'මට ලැබෙන්න තිබෙන දේ උදුරාගත්තා. මට දොස් කියල තියෙනවා.' ආදී ලෙස කියන්නේ ද්වේෂය නිසයි.

“අකොච්ඡි මං අවධි මං, අජිනි මං අහාසි මෙ”

ආදී වශයෙන් ධම්ම පදයේ සඳහන් වෙනවා මට අපහාස කළේය, මට හිංසා කළේය, මා පැරද වූයේය, මගේ දේ පැහැර ගත්තේය, ආදී ලෙසින් මොනවා හෝ මම මුල්කර ගත් දෙයක් නැති වෙනවිට, ඊට යම් තර්ජනයක් එල්ල වන විට කෙටියෙන් කිවහොත් මම මුල් කරගත් දෙයක් නිසයි ගැටීම හටගන්නේ.

මගේ ස්වාමියාට, බිරිඳට, දෙමව්පියන්ට, දරුවන්ට අපහාස කළේය. විපතක් කළේය ආදී ලෙසින් මම මුල් කරගෙන ඇලෙනවා. ධර්මයේ පැහැදිලි කරනවා (අභංකාර, මමංකාර, අස්මිමානය) මමමයි මගේමයි කියා තණ්හා මදමාන දෘෂ්ටියෙන් අල්ලාගෙන තිබෙන නිසයි ඇලීම, ගැටීම හටගන්නේ. ඇලීම දුරුකර ගැනීමට පුළුවන් නම් ගැටීම දුරුකර ගැනීම පහසුයි.

ඔබ සිතනවා නම් ඇස මගේ නොවෙයි යනුවෙන් දැන් පරමාර්ථ ධර්මයෙන් තේරුම් ගත් කෙනෙකුට ඇසින් යමක් දුටු විට. ගැටීමක් ඇති වෙනවද? තණ්හාවක් ඇති වෙනවද? ඇස මගේ නොවේ කියලා අත් හරින්න. ඇස මගේ නොවේ නම් දකින රූපත් අත් හරින්න. එතන ද්වේෂයක්, තරහක් හට නොගනී.

අවබෝධයක් සමඟ ඇලීම දුරු කරන විට ගැටීම බැහැර වෙන්න පටන් ගන්නවා. අල්ලාගෙන සිටින තරමට ගැටීම වැඩියි. පටිඝය වැඩියි.

අත් දෙකෙන් මීට මොලවාගත් දෙයක් උදුරාගන්න හැදුවොත්, වේදනාව වැඩියි නේ. කේන්තිය, තරහව එනවා. එහෙත් ඇලීම දුරුවෙන්න දුරුවෙන්න පටිඝය අඩුවෙනවා. බොහෝ අයට තරහ වැඩියි කියන්නේ ඒ අයගේ ඇලීම, තෘෂ්ණාව වැඩියි කියන බවයි. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ පඤ්ච ස්කන්ධය නිධාන කොටගෙනයි මේ සියලු දේ හට අරගෙන තිබෙන්නේ. ඇසින් ගත්ත, කණෙන් ඇසුව මගේ කියල ග්‍රහණය කරගත්ත මම කියන සම්මුතිය මුල් කරගෙනයි ද්වේෂය හටගන්නේ.

දෙවන ප්‍රශ්ණය සඳහන් කළා. අරතිය, රතිය ලොමු ඩැහැ ගැනීම, රෝම කූප ඉලිප්පි ගිය බව. එය දුටු සැණින් ත්‍රාසයක්, බියක්, ආසාවක් ඇති වුණා. අරතිය යයි සඳහන් කළේ නොඇලීම. රතිය ඇලීමයි. ඒවා නිසාමයි හිතේ භ්‍රාන්තිය (බිය) ඇති වන්නේ. රාගය නිසා ඉලිප්පිමක් ඇති වන්නේ. බලවත් වූ ඉලිප්පිමක් හටගන්නා විට ඔබේ සිත්වල කෙලෙස් හටගැනීම වළක්වාගන්න. කෙලෙස් බැහැර කීමේ අදහසින් අසන්න බලන්න.

ධර්මයේ පැහැදිලි කරන ආකාරයට 'සප්පාය සම්පජ්ඤාඤය' තමන්ගේ ශීලය, වයස, මව් පදවිය, පිය පදවිය, ස්වාමීන් වහන්සේ නමක්, තනතුර ආදී ලෙසින් සිතා පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව අවදියෙන් සිටිය යුතුයි. ඇලෙන්න ගැටෙන්න පුළුවන්. අරතිය නොඇලීම, රතිය - ඇලීම, ලොමු ඩැහැගැන්වීම - දෙයක් දුටු වෙලාවේ බයක් හටගැනීම, හිතේ සන්ත්‍රාසයක් ඇති කර ගැනීම, ආසාවෙන් යම් වූ විදීමක් හට ගැනීම.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ විවරණයට අනුව රතිය යනු “ඉට්ඨා, කන්තා, මනාපා, පියරූපා, කාමුපසංහිතා, රජනියා”

ඉටු වඩන - ඒකට මම කැමතියි. මහ වඩන - මගේ හිතත් කැමතියි. ඒ ප්‍රිය රූපය මගේ. ඒවගේම මේවා ගැන ආශාවෙන් තමා මගේ හිත පිරුණේ. මගේ හිත කුල්මත් කරනවා කියා හිතට දූනෙන්න පටන් ගන්නවා. ඔබේ වචන අනුව මේ කියමන වෙනස්වෙන්න පුළුවන්. ඒකම තමයි මම මගේමයි කියලා මට දූනෙන්න. ඒ මගේ හිතේ ඇදිල තිබුණු සිහිනය වෙන්න ඇති.

එය තමයි රතිය. පංච කාම ගුණ ලක්ෂණ. පඤ්ච උපාදානස්කන්ධය මුල් කරගෙන ධර්මය අවබෝධ කරගත්තොත් අරතියට එන්න පුළුවන්. එනම් රතියෙන්, ඇලීමෙන් ලොමු ඩැහැගැනීමෙන් බැහැරවෙන්න පුළුවන්. ඔය තුන ඇතිවන්නේ මේ ශරීරය මුල් කරගෙනයි.

ඊළඟට සඳහන් කළේ මනෝ විතර්ක. මේ මනසේ ඇතිවන විතර්ක උපදින්නේ කෙසේද? පුංචි දරුවෙක් කවුඩෙක් බැඳලා අත්හරිනවා වගෙයි. මේ ආත්ම භාවයෙන්මයි ඇති වන්නේ. ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස මුල් කරගෙන හිතේ ඇතිවන රාග, දෝස, මෝහ යන මේවා ක්ලේශ, උපක්ලේශ ලෙස හටගන්න පුළුවන්. විත්ත වෛතසික කියන වචනය අනුව සිතක්, සිත ඇසුරු කර ගන්නා අරමුණුත් එකින් එක හටගන්න පුළුවන්. ඒ රූපය, එහි ආකාරය, ලීලාව, රස, ගන්ධ, ඕජා මේ සියල්ල හටගන්න පටන් ගන්නවා. මම කැමතියි ඒ පෙනුමට, ලීලාවට ආදී ලෙස කෙලෙස් සිතට ඇතුළු වෙන්න පටන් ගන්නවා. එයින් අත්මිදී ධර්මයට ළංවෙන්න.

මනෝ විතර්ක ඇතිවෙනවා රාගයට. සමහරවිට ගැටීමක් ඇතිවෙනවා. ඒ කියූ දේ නිසයි මට තරහ ආවේ. ඒ බැලූ ආකාරයටයි

මට තරහ ආවේ. මේ අයුරින් නොයෙක් දේ හිතනවා. රාග, දෝස, මෝහ ඔස්සේ මනෝ විතර්ක පහළ කරනවා. හරියට පුංචි දරුවෙක් කවුඩෙක් ලිහල අත්හරිනවා වගේ. හිතට ඕන විදියට නිදහසේ හිත හිත ඉන්නවා. සමහර ඇත්තෝ ඇස් දෙක වහගෙන රූපයට ළං වෙනවා. සමහර ඇත්තෝ ඕන දෙයක් උනාදෙන් කියලා නපුරුකම් කරනවා වචනයෙන් හා ක්‍රියාවෙන්. පඤ්චස්කන්ධය මුල් කරගෙනයි මේ සියල්ල කරන්නේ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නැවතත් අවසන් උපමාව දක්වනවා. නුග ගහක අරළු හටගන්නවා වගේ ස්නේහය මුල් කරගෙන රාගයෙන් මේ පඤ්ච උපාදානස්කන්ධය බැඳෙනවා. එසේ බැඳිලා මාලුවා වැලක් වගේ තෘෂ්ණාවෙන් වැඩෙන්න පටන් ගන්නවා. මුළු පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයම තෘෂ්ණාවෙන් අල්ලගෙන කෙලෙස්වලින් වැඩෙන්න පටන් ගන්නවා.

ධම්ම පදයේ සඳහන් කළේ එයයි.

“මනුපස්ස පමත්තචාරිනො
තණ්භා වඩ්ඛති මාලුවා විය”

මාලුවා වැල වගේ එයා තෘෂ්ණාවට වැඩෙන්න අවස්ථාව සලසා දෙනවා. අපි අප්‍රමාද වෙන්න ඕන. එනම් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය මත පිහිටා පංචඋපාදානස්කන්ධය මෙනෙහි කිරීමෙන් අප්‍රමාදී බවට පත් වෙන්න පුළුවන්. එසේ නැත්නම් නුග ගහේ අරළු වගේ ස්නේහය, ඇලීම මුල් කරගෙන මාලුවා වැල වගේ පංච උපාදානස්කන්ධය පුරාම තෘෂ්ණාව වඩවා ගනිවි. එය සසර ගමනේ දුක් විඳින්න හේතු වෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ආරාධනා කරනවා සුවිලෝම මේ අහන්න. යම් කෙනෙක් රාග, දෝස, මෝහයන්ට නිදහස දන්නවා

නම් එයා ඒක අත් හරිනවා. මුලින් සිඳලා දමනවා. ඒනිසා එසේ දැනගෙන ඒ ඇලීම දුරුකරන්න මුලින්ම සිඳලා දමන්න. රාග, දෝස, මෝහ බැහැර කරන්න.

දුකසේ තරණය කළ යුතු, දුකසේ අනුගමනය කළ යුතු කාම, භව, දිට්ඨි, අවිජ්ජා යන චතුර් ඕසයි. (රළ පහරයි) මේ සංසාරේ දුක් විදින්නේ මේවායින් ගසාගෙන යන නිසයි. කාම, භව, දිට්ඨි වැරදි දෘෂ්ටිය, සක්කාය දෘෂ්ටිය, අවිජ්ජා අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය අවබෝධ නොකර ගැනීම. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය, චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ නොකර ගැනීම යන මේවා දුරු කරන්න. මෙහි නිදනය දැන ගන්න. රාග, දෝසයන්ට, අරතිය, රතිය, ලොම් ඩැහැගැනීම මේ සියල්ලටම හේතුව - මුල් වන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධයයි.

සුවිලෝම යක්ෂයාට දේශනා කළ මේ දහම ඔබ අප සැමදෙනාටම චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධයටම හේතු වේවා.

සාධු ! සාධු ! සාධු !

අනුරුද්ධ සූත්‍ර දේශනාව

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්දස්ස
නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්දස්ස
නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්දස්ස

“අප්පිච්ඡස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො මනිච්ඡස්ස,
සන්තුට්ඨස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො අසන්තුට්ඨස්ස,
පච්චිත්තස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො සංඝණිකාරාමස්ස,
ආරුද්ධවිරියස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො කුසීතස්ස,
උපට්ඨිතසතිස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො මුට්ඨස්සතිස්ස,
සමාහිතස්ස, පඤ්ඤාවතො අයං ධම්මො නායං ධම්මො
දුප්පඤ්ඤස්සාති.”

කාරුණික පින්වතුනි,

උතුම් බුදු රුවන, සදහම් රුවන, ආයඪී මහා සඟ රුවන යන තුනුරුවන් සතු සුවිසි මහා ගුණ බලෙන් පින්වත් ඔබ සැමදෙනාටම ජීවිත ගමනේ හැම සැනසිල්ලක් ම වේවා යි ස්වාමීන් වහන්සේ මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා, ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

මෙම ධර්ම සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකායේ අට්ඨක නිපාතයේ, ගහපති වර්ගයේ සඳහන් අනුරුද්ධ සූත්‍ර දේශනාවයි.

අට ආකාරයකින් පුරුෂ විතර්කීයන් මෙනෙහි කළයුතු (සිහිපත් කළයුතු) කරුණු අටක් පිලිබඳව පෙන්වා දෙන මේ අනුරුද්ධ සූත්‍ර දේශනාව රහත් මාගීයට පත්වන තුරුම නැවත නැවතත් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරමින් ධර්ම පරියායක් හැටියට පවත්වා ගත යුතු උතුම් ම දේශනාවකි. මේ කරුණු අට මුල් කරගෙන, (තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් පසුව එකතු කරන ලද කරුණක් සමඟ) ධර්ම පරියාය තුළ ආයඝී මාගීයට පිළිපත් වූ බෝධිසත්‍ව සිරිතක් බවට පත්කරගන්න අධිෂ්ඨාන කරගන්න.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ හග්ග ජනපදයේ 'සුංසුමාරගිරි' නගරය අසල හේසකලා වනයේ වැඩ වාසය කරති. මේ කාලයේම 'චේති' ජනපදයේ ඒ අසලම හුණු නම් වූ වනයේ අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ වැඩ වාසය කරති. තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ උන්වහන්සේගේ දිවැසින් තම ශ්‍රාවක, ශ්‍රාවිකාවන්, ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා ගුණ වඩමින්, කෙලෙස් තවන වියඝීයෙන් යුක්තව කටයුතු කරන්නේ කෙසේදැයි බුදු නුවණින් විමසනවා. මේ වෙලාවෙහි චේති ජනපදයේ හුණු වනයේ වැඩ වසන අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේගේ හිතට විතර්ක හතක් පැන නැගුණා. ඒ විතර්ක හතයි මෙහි මාතෘකා වශයෙන් සඳහන් කරනු ලැබුවේ.

පළමු පුරුෂ විතර්කය :-

“අප්පිච්ඡක්‍ෂායං ධම්මො නායං ධම්මො මහිච්ඡස්ස.”

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ උතුම් සාසන පිළිවෙත්හි ගමන් මාගීය සකස් වෙලා තිබෙන්නේ අල්පේච්ඡ

ජීවිතයක් ගත කරන ඇත්තන්ටයි. විවිධ ආශාවන්ගෙන් පිරිපුන් වූ මහිච්ඡතා මනසක්, බොහෝ බොහෝ දේ ලබන්න, ආශාවන්ගෙන් පිරිපුන් වූ මනසක් ඇති ඇත්තන්ට නොවේ. අල්පේච්ඡ වූ සරල වූ දිවි පැවැත්මක් ඇති උදවියටයි මේ ශාසනය කැපවී තිබෙන්නේ. නියම වී තිබෙන්නේ.

දැඩි ආශාවන්ගෙන් පිරිපුන්, මහ සයුරට ගලන ගහක් සේ කොපමණ ගංගා ජල කඳ ගලාගෙන ආවත්, මහසයුරට සීමාවක් නැතුවා සේ, මනසේ සන්සුන් කමක් නැති, මහිච්ඡතා විතර්කයන්ගෙන් පිරිපුන් කෙනෙකුට මේ බුද්ධ ශාසනයේ ප්‍රයෝජනයක් නැති තරම්ය. අල්පේච්ඡ (සරළ) ජීවිතයක් ගත කරන, නිවුණු මනසක් ඇති, නිවුණු මනසක් පවත්වා ගන්නා උදවියටයි මේ ශාසන ගමන් මාගීය සකස් වී තිබෙන්නේ. පළමු කොටම අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේගේ සිතට මෙන්න මේ අරමුණ මෙනෙහි වෙන්න පටන් ගත්තා. මහා පුරුෂ විතර්කයක් ලෙසින් සඳහන් කළේ එයයි.

එය බෝධිසත්‍ව උතුමන්ට තිබෙන සිතුවිල්ලකි. ධර්ම මාගීය සොයාගෙන යන ඇත්තන්ගේ සිත් වලට නැගෙන සඳහම් සිතුවිල්ලකි. සංසාර ගමනේ හයානක බව දැක ඒ සසර ගමනේ අත් මිඳෙන්න, සිහිය පවත්වන උතුමන්ට දැනෙන සිතුවිල්ලකි, ඒ පුරුෂ විතර්කයක් ලෙසින් දක්වනු ලැබුවේ.

දෙවන පුරුෂ විතර්කය :-

“සත්‍රුධික්‍ෂායං ධම්මො නායං ධම්මො අසන්තුට්ඨස්ස”

යථා ලාභ සන්තුට්ඨියෙන්, එනම් ලද දෙයින් සතුටුවන්න පුළුවන් කෙනෙකුට, පිරිසකටයි මේ ධර්ම මාගීය සකස් වී තිබෙන්නේ. “නායං ධම්මො අසන්තුට්ඨස්ස” එසේ නැතිව ලද

දෙයින් සතුටු වෙන්න නුපුළුවන් කෙනෙකුට, යථා ලාභ සන්තුට්ඨියට පත්වීමට නොහැකි පිරිසකට, මේ ශාසනයේ පිළිවෙත් මාර්ගයන් වැසි තිබෙන බව (ඇහිරී තිබෙන බව) උන්වහන්සේගේ හිතට දෙවනුව මහා පුරුෂ විතර්කයක් සේ දැනෙන්න පටන් ගත්තා.

තුන්වන පුරුෂ විතර්කය :-

“පව්විත්තාසසායං ධම්මො නායං ධම්මො සංඝනිකාරාමස්ස”

කාය විවේක, චිත්ත විවේක, උපධි විවේක යන විවේක සුවයන් ලබමින් ධර්ම මාර්ගය අනුගමනය කරන ඇත්තන්ටයි මේ උතුම් ශාසන පිළිවෙත්හි මාර්ගය සකසා තිබෙන්නේ. “නා යං ධම්මො සංඝනිකාරාමස්ස”. පිරිස එකට එකතු වී කණ්ඩායම් වශයෙන් කථා කරමින් හෝ නිදා ගනිමින් හෝ සාකච්ඡා කරමින් හෝ කණ්ඩායම් වශයෙන් පෙල ගැසී රැස්ව සිටින පිරිසට මේ ධම් මාර්ගය නොගැලපෙන බව උන්වහන්සේගේ සිතට දැනුණා.

හතරවන මහා පුරුෂ විතර්කය :-

“ආරද්ධි විරියසසායං ධම්මො නායං ධම්මො කුසීතස්ස”

අත් නොහරින ලද ආරද්ධි වීර්යයන් යුතු පුද්ගලයෙකුට, පිරිසකට මේ ශාසනයේ පිළිවෙත් මාර්ගයන් සැනසිල්ලක් ලබන්න පුළුවන්. කුසීත, කම්මැලි පුද්ගලයෙකුට මේ ධර්ම මාර්ගයෙහි සැනසිල්ලක් ලබන්න අපහසුයි.

පස්වන මහා පුරුෂ විතර්කය :-

“උපට්ඨිතසතිසසායං ධම්මො නායං ධම්මො මුට්ඨිස්සනිස්ස”

මින් අදහස් කළේ, පිහිටුවාගත් මනාවූ සිහියෙන් පිහිටියා වූ පුද්ගලයෙකුට හෝ එවැනි පිරිසකට පමණක් (උපට්ඨිත සතිසසායං) හැර (නායං ධම්මො මුට්ඨිස්සනිස්ස) මූලා වූ සිහියක් තිබෙන අයෙකුට හෝ පිරිසකට මේ උතුම් ශාසනයේ පිළිවෙත් මාර්ගයෙන් සැනසිල්ලක් ලබන්න අපහසුයි.”

හයවැනි මහා පුරුෂ විතර්කය :-

“සමාහිතස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො අසමාහිතස්ස.”

එකඟ වූ සිතක් ඇති කරගන්න පුළුවන් කෙනෙකුට හෝ පිරිසකට පමණයි මේ ධර්ම මාර්ගයෙන් සැනසිල්ලක් ලබන්න පුළුවන් කම ලැබෙන්නේ. “නායං ධම්මො අසමාහිතස්ස” ස්වාධීන සිතක් හෝ එකඟ වූ සිතක් ඇති කර ගැනීමට නොහැකි කෙනෙකුට හෝ පිරිසකට මේ ශාසන පිළිවෙත් මාර්ගයෙහි සැනසිල්ලක් නම් ලබන්න අපහසුයි.

හත්වැනි මහා පුරුෂ විතර්කය :-

“පඤ්ඤාවනො අයං ධම්මො නායං ධම්මො උප්පඤ්ඤාස්සනි”.

මේ ශාසනයෙන් සැනසිල්ලක් ඒ වගේම ඵලයක් ලබන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ ඒ දුක්ඛය විදර්ශනාවෙන් දකින්න පුළුවන් එසේ නැත්නම් උදයව්‍යය භංග ඥාණය (උදයත්ත ගාමිණියා) එනම් හට ගැනීම, නැතිවීම යන මේ දෙකෙහි යථා සවභාවය පරමාර්ථ ධර්මයෙන්, විදර්ශනාවෙන් දකින ප්‍රඥාවන්තයෙකුට හෝ පිරිසකට පමණයි. “නායං ධම්මො උප්පඤ්ඤාස්සනි” අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය මුල් කොටගත් නාම රූප ධර්ම, ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතනයන් කෙරෙහි මනාවූ සිහිය පිහිටුවන්නට නොහැකි නම්, උදයව්‍යය ඥාණය පවත්වන්නට නොහැකි නම්, “උදයන්ට

ගාමිනියා පඤ්ඤාය සමන්තාගතො අරියාය සම්මා දුක්ඛකඛය ගාමිනියෝ” හටගත් හැම දෙයක්ම හටගත් ලෙසින් ම නැති වී යනවා. හටගත් හැමදෙයක්ම හටගන්න හේතු වූ හේතු ප්‍රත්‍යය නැති වී යනවිට ඒ ඵලයක් නැතිවෙන බව දැන උදයව්‍යය ඥාණය ඇති කර ගැනීමට නොහැකි නම් ඵවැනි අයෙකුට හෝ ඵවැනි පරිසකට මේ ධර්ම පරියායෙන් ඵලයක් ලබන්න අපහසුයි.

මෙන්න මේ කරුණු හත අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ ගේ හිතට පුරුෂ විතර්කයක් සෙයින් දැනෙන්න පටන් ගත්තා.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ හේසකලා වනයේ වැඩ වසමින්, තමන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවන් කුමක් සිතන්නේද? ධර්ම මාර්ගයේ පිලිපත් වූ ඇත්තන් බවට සුවසේ ගත කරන්නේ දැයි සොයා බලන විට අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේගේ සිත තුළ හටගත් මේ විතර්කය බුදු නුවණින් දුටුවා. දිගු කළ අතක් නවනවාසේ (වක්කරනවා) වක් කළ අතක් දිගු කරන්නා සේ මහා පුරුෂයෙක් ලෙසින්, හේසකලා වනයේ වැඩ සිටින තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ වේනි ජනපදයේ ‘හුණු’ වනයේ වැඩ සිටින අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ වෙතට වැඩම කළා. අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ පනවන ලද ආසනයේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩ සිටියා. “අනුරුද්ධ ඔබේ සිත තුළ මෙවැනි පුරුෂ විතර්ක හතක් හටගන්නා නේද? බොහොම හොඳයි, මම ඵය අනුමත කරමි. තවත් එක් කරුණක් මම ඵකතු කරන්න කැමතියි.”

බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ඉදිරිපත් කළ පුරුෂ විතර්කය මෙසේය.

“නිප්පඤ්ඤාරාමස්සායං ධම්මො නිප්පඤ්ඤාරුතිනො භායං ධම්මො පපඤ්ඤාරාමස්ස පපඤ්ඤාවරුතිනොති”

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ පැහැදිලි කරනවා. ප්‍රපඤ්ඤා ධර්මයන් බැහැර කර නිවනම අරමුණු කරගෙන රාග, ද්වේශ, මෝහ ආදී කෙලෙස් වලින් නිවීම ම අරමුණු කරගත් කෙනෙකුට හෝ පිරිසකට පමණයි, මේ ශාසනයේ පිළිවෙත් මාගීයෙන් ඵලයක් ලබන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ. රාගාදී කෙලෙසුන් වල පිරි, තණ්හා, මද, මාන, දෘෂ්ඨියන්ට හසුවූ අයෙකුට නිවන් මග අරමුණු කරගත්තේ නැතිනම්, මේ ශාසන පිළිවෙතින්, මේ ප්‍රතිපදාවෙන් ඵලයක් ලබන්න අපහසුයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ අටවෙනි කරුණක් ඵයට එකතු කළා.

මෙසේ සඳහන් කළ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, “අනුරුද්ධ, ඔබේ සිතෙහි ඇතිවූ මේ මහා පුරුෂ විතර්ක මොනතරම් සැනසිල්ලක්ද? ඵය යම් සිතක ඇතිවූණා නම් ඵය මහත් වූ නිවීමක් ඇතිවෙනවා. මේ එක් එක් මහා පුරුෂ විතර්කයන් ඇති කරගෙන ඒ මාගීය තුළ ගමන් කරන්නට පුළුවනි නම් මොනතරම් සුවයක්ද?”

“විච්චිවිච කාමභි විච්චිව අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විචේකපං පිති සුඛං පට්ඨංකධානං උපසම්පජ්ජ විහරති.”

යම් හික්ඛවක්, හික්ඛණියක් වෙන්න පුළුවනි. යම් උපාසක උපාසිකාවක් වෙන්න පුළුවනි. මේ සඳහන් කළ පුරුෂ විතර්කයන් එකින් එක සිහිපත් කරමින් කාලය ගත කරනවා නම්, ප්‍රතිපදා මාගීයට, පරියාය මාර්ගයට ළං වී සිටිනවා නම් ප්‍රථම ධ්‍යානය ලබන්න පුළුවනි. එසේනම් කාමච්ඡන්දාදී අකුසල ධර්මයන් බැහැර කර, විතක්ක, විචාර, පීති, සුඛ, ඒකග්ගතා නම් වූ විචේකයෙන් ම ලබන පට්ඨංකධාන සුඛය නම් වූ ඒ විචේක සුවය ලබමින් වැඩ වාසය කරන්න පුළුවන්කම ලැබෙනවා.

ඵයින් අදහස් කළේ කාමාදී අකුසල ධර්මයන් බැහැර කර තමන්ගේ ඒ අරමුණින් ඉවත් වී විතක්ක විචාර අරමුණට බැස

ගැනීමයි. (විචාර නම් ඒ අරමුණ නැවත නැවත මෙනෙහි කිරීමයි.) මෙතැනදී පඤ්ච නිවරණ ආදී අකුසල ධර්ම බැහැර කරමින් (කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ටීනමිද්ධ, උද්ධච්ච කුක්කුච්ඡ, විචිකිච්ඡා නම් වූ පඤ්ච නිවරණ ධර්ම) ඇස ආදී ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් රූපාදී අරමුණු, ඉට්ඨා, කන්තා, මනාපා, පියරූපා, කාමුපසංහිතා රජනීයා (ඉටු වඩන, මන වඩන, පිය රූප, හිත ඇලෙන, හිත කුල්මත් කරන) යන මේ පඤ්චකාම ගුණ ලක්ෂණය ඇසින් රූපයක් දක ඇති කරගන්න පුළුවනි. කණින් ශබ්දයක් අසා ඇති කරගන්න පුළුවනි. නාසයෙන් ආඝ්‍රාණයක් ලබා ඇති කරගන්න පුළුවනි. දිවෙන් රසයක් ලබා ඇති කරගන්න පුළුවනි. කයින් ස්පර්ශයක් ලබා ඇති කරගන්න පුළුවනි. මනසින් සිතුවිල්ලක් ලබා ඇති කරගන්න පුළුවනි. මේ පඤ්චවිධ ලක්ෂණයන්ට, පච්චකාමගුණ ලක්ෂණ යයි සඳහන් කළේ. කාමාච්ඡන්දාදී අකුසල් බලවත් ලෙස යටපත් වීම අර්පණා සමාධියේ ඵලයකි.

මෙහි සඳහන් කළ “අප්පිච්ඡායං ධම්මො නායං ධම්මො මහිච්ඡස්ස” යන්නෙහි අල්පේච්ඡ (සරල, සැහැල්ලු) ජීවිතයක් ලබමින්. ඒ ආකාරයට ගත කරමින්, මෙයයි මාර්ගය ආදී ලෙසින් ඒ සිතුවිල්ලට පහළ කරගත්, එයම පවත්වා ගෙන යන උතුමන්ට, මේ සාමධිය වඩන ඇත්තන්ට පහසුවෙන්ම අර්පණා සමාධිය ඇති කරගන්න පුළුවනි.

මුලින් සඳහන් කළ ඉටු වඩන, මන වඩන, පියරූප ආදී අවස්ථාවන්හි ඇසෙන් රූපයක් දුටු තැන ඒ රූපය අරමුණු කර නොගනී. කාමයන්හි හිත නොඇලේ. ඒ නිසා කාමච්ඡන්දය එතැනින් බැහැර වී අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කර ඇසෙන් දුටු ඒ අරමුණු කරගත්, රූපය අත්හරින්න පුළුවන් භාවිත හිතක් එතැන තිබෙනවා. මේ ආදී ලෙසින් ඉන්ද්‍රිය හයෙන්ම අරමුණු කරගත් ආරම්භණ හයම අත්හරින්න ශක්තියක් එතැන තිබෙනවා. “සචිතක්ඛං සච්චාරං” යනුවෙන් දැක්වෙන පරිදි

අරමුණෙහි බැස ගෙන ඒ අරමුණ නැවත නැවතත් වඩ වඩාත් මෙනෙහි කරනවා. ඒ අරමුණ නම් අල්පේච්ඡ ජීවිතයක් ගත කිරීමයි. මහිච්ඡාතාව මෙයට නොගැලපේ. නාම-රූප ධර්මයන් ගලපා බැලුවත්, රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පහ ගලපා බැලුවත්, වක්ඛු ආදී ආයතන ගලපා බැලුවත්, පඨවි ආදී ධාතු කොටස් ගලපා බැලුවත්, “යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරෝධ ධම්මං” හටගන්නා වාගේම ඒ හටගත් සියල්ල නැසෙන සුච්චියි. ඒ නිසා ඇසින් ගත් රූපයෙහි ඇලෙන්න යමක් නැහැ. ‘සම්මුතියට ව්‍යවහාරයට අරමුණු පරිහරණය කළත් මගේය, මමය, ස්ථිර ආත්මයක් හෝ පැවැත්මක් තිබෙනවා කියලා රාගයට, ද්වේශයට, මෝහයට හසුවෙන්න උපාදානය කරගන්නේ නැහැ.

භාවිත හිත තුළ සමාධිය ඔස්සේ දියුණු වී පරිකම්, උපචාර, අර්පණා යන භාවනාවේ ගැඹුරුම තැනට පත්වෙනවා. පඨමකුඩාන සිත පහළ වන්නේ මේ අවස්ථාවේදීයි. මේ ප්‍රථම ධ්‍යාන සිත පහළ වෙන අවස්ථාවේදී විතක්ක විචාර, පිති සුඛ ඒකග්ගතාවයට පත්වෙමින් කාමච්ඡන්ද ව්‍යාපාදය (තරහව) යටපත් වෙනවා. ටීනමිද්ධය නම් හිතේ ඇතිවන නිදීමක ගතිය, අලස ගතිය, උද්ධච්ච කුක්කුච්ඡ නම් නොසන්සුන්කම, ඒ වගේම පසුතැවීම නම් කළ අකුසල්, නොකළ කුසල් ගැන පසුතැවීම ආදිය යටපත් වෙනවා. විචිකිච්ඡාව නම් බුද්ධාදී අටතැන්හි සැකය බලවත් ලෙස යටපත් වෙනවා.

මේ ලෙසින් නිවරණ ධර්ම වලින් බැහැර වී ‘අර්පණා’ වශයෙන් බලවත් ලෙස කාමච්ඡන්දාදී අකුසල් යටපත් වූ අවස්ථාවේදී නැවත නැවතත් ඒ අරමුණෙහිම බැසගෙන ඒ අරමුණ ම නැවත නැවතත් සිහිපත් කරන්න පුළුවනි. ආචර්ජනය කරමින් සමාපජීජනය කරමින්, නැවත නැවතත් ඒ අරමුණ ම මෙනෙහි කර නැවත නැවතත් සිහිපත් කරන්න පුළුවනි. එය අධිෂ්ඨාන කරමින් උට්ඨාන අරමුණෙහි (වීයඝියෙන් යුතුව) කටයුතු කරනවා.

ඒ අරමුණෙන් නැගීසිටිනවා යයි සඳහන් කරන්නේ ඒ අරමුණෙහිම විශ්‍යයෙන් යුතුව කටයුතු කිරීමයි. නැවත නැවතත් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරනවා. (පව්වවෙක්ඛණ)

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “අප්පිච්ඡස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො මහිච්ඡස්ස” මේ පළමු පුරුෂ විතර්කයෙන් යුක්තව ඉදිරියට කටයුතු කරනවා නම් අර්පණා වශයෙන් කාමච්ඡන්දාදී ඒ අකුසල ධර්ම බැහැර කළා වූ ඒ අරමුණෙහිම නැවත නැවතත් සිත හා වෛතසික (සිතත්, සිතුවිලිත්) පවත්වා ගන්න පුළුවනි. ආවර්ජනය කිරීමත්, මෙහෙහි කිරීමත්, සමාපජ්ජනය (නැවත, නැවතත් මෙහෙහි කරමින්) කිරීමත්, අධිෂ්ඨාන කරනවා, කිසිදු ආකාරයකින් නැවතත් නීවරණයක හසුවන්නේ නැතිව සමාධිය පවත්වා ගෙන යනවා. උට්ඨාන - එහි බලවත් වූ විශ්‍යීක් ඇතිකර ගන්නවා. පව්වවෙක්ඛණ - නැවත නැවතත් ඒ අරමුණ මෙහෙහි කරමින් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරනවා. මෙතැන පද්මඡායා සිතයි. මේ පද්ම ධ්‍යානය ලබා ඔබට සුවයක් ලබන්න පුළුවනි. “විචේකජං පිති සුඛං” මේ සමාධියයි. විචේකයක් ලෙසින් ලැබෙන්නේ.

පඤ්ච නීවරණ ධම් බැහැර වෙන විට රාග, දෝෂ, මෝහ ආදී මේ කෙලෙස් බලවත් ලෙසින් යටපත් වී අරමුණෙන් බැහැර කරගෙන දැන් මනස බොහෝ සෙයින්ම විචේකයට ළං වී. ඒ විචේකය ඔස්සේ ප්‍රීති සුඛය තිබෙනවා. මනස සුවපත් වනවිට ප්‍රීතිය හටගන්නවා. මනස තුළ ඇලීම තිබෙනම් එතන සුවයක් නැහැ. ආශාව තිබෙන තැන සුවයක් කොහිද?

‘අවස්සුත පරියාය’ එනම් ඇසෙහි කෙලෙස් හටගන්නා විට දුටු රූපය මගේය, මමය, සරීර පැවැත්මක් යයි එයට ආශාවෙන් ඇලුණු විට රිදීමක් (වේදනාවක්) ඇතිවෙනවා. ළං කරගෙන අයිති කරගත් දේ වෙනස් වෙන බව දකින්න අකැමතියි. එහෙත් වෙනස්

වෙනවා. “උපපාදු, ධීනි, භංග, ධම්යන්ට යටත් නිසා (ඇතිවී, පැවතී, නැතිවී යන නිසා) ඇසේ ඇවිලීමක්, දවීමක්, (ආදිත්ත පරියාය) ඇතිවෙන්න පටන් ගන්නවා. අකමැති අරමුණෙහි ගැටීමක්, ද්වේශයක් හට ගන්නවා. මේ ද්වේශය තමා ඇසෙහි ඇවිලීමක් බවට පත්වන්නේ. එවිට කෙලෙස් වලින් පිරෙනවා. මෝහයට හසුවෙනවා. ඇවිලීමක් ඇතිවෙනවා. මේ නිසා විචේකයක් නැහැ. පිති සුඛයක් නැහැ. එනමුත් මේ මහා පුරුෂ විතර්ක යම් කෙනෙකුට ඇතිකර ගන්න පුළුවනි නම් රාගාදී කෙලෙස් බලවත් ලෙස යටපත් කරගෙන මේ පද්ම ධ්‍යාන සිත පවත්වා ගන්න පුළුවනි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නැවතත් දේශනා කරනවා. “අප්පිච්ඡස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො මහිච්ඡස්ස” පැවිදි ජීවිතයක් ගත කළත්, ගෘහසථ ජීවිතයක් ගත කළත් මහා සාගරය වගේ නෙවෙයි මහා වනයක් වගේ, දරකඳක් වගේ නොවෙයි. මොන තරම් ජලාශයන්හි ජලය ගලාගෙන ආවත් සෑහීමකට පත් නොවන මහා ජල කඳක් බවට පත් නොවී, මොන තරම් ගින්දරට දර දමුවත්, පිළිස්සීමෙන්, (දවීමෙන්) සෑහීමකට පත් නොවන ඒ මහා ගින්දරක් බවට පත් නොවී සරල වූ පැවැත්මක්, අල්පේච්ඡ වූ ජීවිතයක් සිතකට ඇති කරගන්න පුළුවනි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ දේසනාවම අපි මෙහි ගළපා බලමු.

“අනුරුද්ධ, යම් කලෙකිහි වනාහි නුඹලා මේ අශ්ඨ මහා පුරුෂ විතර්කයන් විතර්කනය කරන්නාහුද, එකල්හි නුඹලා යම්තාක් කැමති වන්නාහුද, ඒතාක් කාමයන්ගෙන් වෙන්වම, අකුශල ධර්මයන්ගෙන් වෙන්වම විතර්ක විචාර සහිත වූ විචේකයෙන් හටගත් ප්‍රීතිය හා සුඛය ඇති ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවැදී වාසය කරන්නාහුය.”

“අනුරුද්ධ යම් කලෙක්හි වනාහි නුඹලා මේ අණ්ඩ මහා පුරුෂ විතර්ක විතර්කනය කරන්නාහුද, එකල්හි නුඹලා යම්තාක් කැමති වන්නාහු නම් ඒතාක් විතර්ක විචාරයන්ගේ සංසිද්ධිමෙන්, ආධ්‍යාත්මයෙහි පැහැදීම් ඇති, සිතෙහි එකඟ බව ඇති විතර්ක විචාර රහිත වූ සමාධියෙන් හටගත් ප්‍රීති සුඛය ඇති ද්විතීය ධ්‍යානයට සමවැද වාසය කරන්නාහුය.”

“අනුරුද්ධය, යම් කලෙක්හි වනාහි නුඹලා මේ අණ්ඩ මහා පුරුෂ විතර්ක විතර්කණය කරන්නාහුද, එකල්හි නුඹලා යම්තාක් කැමති වන්නාහු නම්, ඒතාක් ප්‍රීතියෙන් ද විරාගයෙන් ද උපේක්ෂා ඇත්තේම වාසය කරන්නාහුය. සිහි ඇත්තේද සමයක් ප්‍රඥා ඇත්තේද, සුඛයත් කයින් විදින්නාහුය. ආර්යයෝ යම් ධ්‍යානයක් හේතුකොටගෙන ඒ පුද්ගලයා උපේක්ෂා ඇත්තේය. සතියෙන් යුක්තය. සුඛ විභරණ ඇත්තේය යි කියත් නම් ඒ තෘතීය ධ්‍යානයට පැමිණ වාසය කරන්නාහුය.”

“අනුරුද්ධ තෙප යම් කලෙක වනාහි මේ අණ්ඩ මහා පුරුෂ විතර්ක විතර්කණය කරන්නාහුද, එකල්හි නුඹලා යම්තාක් කැමති වන්නාහු නම්, ඒතාක් සුඛයෙහි ප්‍රභාණයෙන්ද දුකෙහි ප්‍රභාණයෙන්ද සොම්නස් හා දොම්නස් දෙදෙනාගේ බැහැරවීමෙන්ද පෙරටුවම දුක් නොවූ සැප නොවූ උපේක්ෂා සතියෙන් පිරිසිදු වූ චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැද වාසය කරන්නාහුය.”

අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ මුල් කරගෙන දේශනා කළත්, ගිහි හෝ පැවිදි වේවා සියළු බුද්ධ ශ්‍රාවක, ශ්‍රාවිකාවන් වෙනුවෙනුයි ගමන් මාර්ගය තරාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දේශනා කරන්නේ. පින්වතුනේ මෙහිදී හොඳ අවස්ථාවක් නැවතත් සිහිකරන්න තිබෙනවා. අල්පේච්ඡ වූ ජීවිතයක් ඇතිකර ගන්න. ඒ අල්පේච්ඡ වූ ජීවිතයයි පළමුවෙනි පුරුෂ විතර්කය හැටියට සදහන් කළේ. පැවිදි ජීවිතයක් වුවත්, ගෘහස්ථ ජීවිතයක් වුවත් හිත නිවීමට පත්

වෙනවා. ඇලීම්. ගැටීම්, මූලාව බැහැර කර ගැනීමට හොඳ අවස්ථාවක්. හිත අරමුණක පිහිටුවන්න පුළුවනි. රාග, දෝස, මෝහ ආදී කෙලෙස් ඉවත් කරන ලද අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට ළංවෙන්න හොඳ අවස්ථාවක් ඇති කර ගන්න පුළුවනි. ඒ අරමුණ දියුණු කර ගැනීමෙන් ඉදිරියට යාමට පුළුවන් බවයි මේ පෙන්වා දුන්නේ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ සදහන් කරගන්නවා. මේ චතුර්ථ ධ්‍යානයට පැමිණි පසුව. ඔබේ හිත සියළු ආකාරයේ රාග, දෝෂ, මෝහ ආදී කෙලෙසුන්ගෙන් මුළුමනින් බැහැර වී නැති නමුත් කාමාදී අකුසල ධර්මයන්ගෙන් ඔබේ සිත සුවපත් වී පවතින්නේ. ඒ අරමුණු බලවත් ලෙස යටපත් වී පවතින්නේ. යම් කෙනෙක් සත් වර්ණයෙන් යුතු (විවිධ වර්ණයන්ගෙන් යුතු) කසි සලු වෙන්න පුළුවනි, බොහොම වටිනා සළු වලින් ශරීරය සරසාගෙන සිටින්නට පුළුවනි. නමුත් ඔබට පුළුවනි ඒ කිසිවක නොඇලී පාංශුකුල වීචරයකින් ශරීරය ආරක්ෂා කරගෙන ජීවිතය පවත්වා ගන්න පුළුවනි. පාංශුකුල වීචරය නම් සුසාන භූමියක මළ මිනියක් ඔතා ඉවත් කරන ලද රෙදි කැබැල්ලක් සෝදා පිරිසිදු කොට සිවුරක් හෝ වස්ත්‍රයක් ලෙසින් සකසා පොරවා ගැනීමට පුළුවනි. යම් කෙනෙක් විවිධ වර්ණයන්ගෙන් යුතු කසි සළු පොරවද්දී ඒ ශරීරයේ හැඩ බලමින්, ඔබේ සිත දැන් නිවිලා. ඔබේ සිත අල්පේච්ඡයි, ඔබේ සිත සරලයි. දැන් චතුර්ථ ධ්‍යානයට පවත්වන විට සුව සොම්නස් දෙකම බැහැර කරමින් උපේක්ෂාසහගත මනසක් පවත්වා ගන්න පුළුවනි.

එපමණක් නොවෙයි, යම් කෙනෙක් රත් සහලින් කරන ලද ආභාරයක්, නොයෙක් ආකාරයෙන් පිසින ලද සුපයක්, නැත්නම් ව්‍යංජනයක් සමග ‘රසයි’, ‘රසයි’ කියමින් දිව සතුටු කරද්දී ඔබට පුළුවනි උත්තරීතර පිණ්ඩපාතයෙන් ලදපාත්‍රයට ලැබුණු යමකින් කිසිදු වෙනසක් නොමැතිව රස තෘෂ්ණාවට හසුනොවී කුස සනසා

ගන්න. මේ කුස සනසා ගන්නේ උපන් වේදනා නැති කරගන්නත්, නූපත් කුසගිනි නූපදවා ගන්නත්, සීලාදී ගුණධර්මයන් රැකගෙන බුන්මවරියාව ආරක්‍ෂා කර ගන්නටත්ය. යම් කෙනෙක් ඒ රසවත් ආහාරයෙන් දිවයි, කුසයි පිනවන්න උත්සාහ දරද්දී අනුරුද්ධ ඔබේ සිතට පුළුවනි, ඒ කිසිවකින් තොරව, ලද පිණිඬපාත දානයෙන් සුවපත් වෙන්න.

ඒ පමණක් නොවෙයි අනුරුද්ධ ඔබට පුළුවනි, යම් කෙනෙක් මනාව සෙවිලි කරන ලද වහලක් ඇති, වැසූ දොර පියන් කවුළු ඇති, සීතල සුලං ඇතුළට ගලා නොඑන, මනාව වාතය පාලනය කරන ලද නිවසක් තුළ සුවපත්ව ජීවත් වෙද්දී ඔබට පුළුවනි වෘක්‍ෂමූලිකව (ගසක් මුල) වාසය කරන්න.

ඒ පමණක් නොවෙයි ඔබට පුළුවනි, යම් කෙනෙක් විවිධාකාරයෙන් සකසන ලද ගිතෙල්, මිපැණි, වෙඬරු ආදිය ගිලන් වූ කයකට ඖෂධයක් ලෙසින් පානය කරද්දී ගෝ (ගව) මුත්‍රා වලින් සකසන ලද ඖෂධයක් ගිලන්පස ලෙසින් පිලිගන්න ඔබට පුළුවනි.

මේ ආදී වශයෙන් තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. යම් කෙනෙක් විසිතුරු පැහැයෙන් යුත්, සුව පහසු අතුරුන ලද පලසක සුවයෙන් සැතපෙද්දී, සයනය කරද්දී, ලද දෙයින් සතුටුවන නුඹලාට මහ පොලවෙහි ඵලන ලද තෘණ (තණ) ඇතිරියක සැතපෙන්නට, දිගාවෙන්නට පුළුවනි.

සන්සුන් වූ මනසකින් යුතුව මේ ධර්ම පරියාය තුළ ඔබ මෙතෙක් වෙලා ගමන් කලා නම් පැවිදි ජීවිතයක් ගත කළත්, ගෘහස්ථ ජීවිතයක් ගත කළත්, මෙවැනි මහා පුරුෂ විතර්කයක්, මෙවැනි සිතුවිල්ලක් පින් ඇති ජීවිත වලට, බෝධි සඤ්ච උතුමෙකුට, කුසල ඥාණය, මාගී ඥාණය පහළ වූ උතුමකුට, පහළ වුණොත්

ඒ සිතුවිල්ල ඔස්සේ සිත දියුණු කරමින් වතුරට ධ්‍යානය දක්වා දියුණු කර ඉන් අනතුරුව තමන්ගේ හිත කුමන ආකාරයෙන්ද වස්ත්‍රය, ආහාරය, නිවස, සෙනසුන, ගිලන්පස ආදිය තමන් පරිහරණය කරන්නේ කෙසේද? ඒ ගැන දැකින්නේ කෙසේද? යන්නයි මේ සදහන් කළේ.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ දේශනාව පැහැදිලි කර අවසානයේදී, අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ වැඩ සිටි තුරු වනයෙන් නික්ම සුංසුමාර ගිරි නම් නගරය අසල හේසකලා වනයෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ සිටි ස්ථානයට ම සෘද්ධියෙන්ම නැවතත් වැඩම කලා.

අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ මෙසේ තේරුම් ගත්තා. “ මාගේ හිතේ ඇති වූ මේ මහා පුරුෂ ලක්‍ෂණ විතර්ක මොන තරම් සැනසිල්ලක්ද? මට පුළුවනි මගේ මාගීය සම්පූර්ණ කර ගන්න.” බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කලා, “අනුරුද්ධ, ඔබ මේ මාගීය ඉදිරියටම කරගෙන යන්න. ඔබට පුළුවනි නිවන් අරමුණු සාක්‍ෂාත් කර ගන්න.” මෙසේ පැහැදිලි කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ නැවතත් හේසකලා වනයට වැඩම කලා. හුදෙකලා වූ අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ මහා පුරුෂ විතර්ක නැවත නැවතත් දියුණු කරගෙන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් මාර්ගය ඔස්සේ උන්වහන්සේ ගමන ආරම්භ කිරීමට එනම් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්‍ෂණ ධර්ම මාගීය ඔස්සේ විදර්ශනාව දියුණු කිරීමට කල්පනා කලා.

මේ අතර හේසකලා වනයට වැඩම කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ ස්වාමීන් වහන්සේලා ඉදිරියේ වැඩ සිටිමින්. මහණෙනි, අනුරුද්ධ අයුෂ්මකුත් හමුවුණා. අනුරුද්ධ ආයුෂ්මකුන්ගේ සිත තුළ මහා පුරුෂ විතර්ක හතක් හටගත්තා. ඒ විතර්ක හත සහ මවිසින් දේශනා කරන ලද අටවෙනි පුරුෂ විතර්කය අනුගමනය කරන්නේ කෙසේ දැයි මා අනුරුද්ධ ආයුෂ්මකුන්ට පැහැදිලි කලා.

මා ඔබටත් ඒ විතරක අට පැහැදිලි කරනවා. හොඳින් ශ්‍රවණය කරන්න යැයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා.

මහා පුරුෂ විතර්ක අට :-

★ “අප්පිච්ඡස්සායං ධම්මො භායං ධම්මො මහිච්ඡස්ස”

තමා අල්පේච්ඡ වූ සරල වූ ජීවිතයක් ඇති කර ගන්නා යයි යම් වූ ගිහි කුල පුත්‍රයෙක් හිස් රැවුල් බා කසාවත් හැඳ, දුර්වර්ණ කළ කසාවතකින්, (පිළියකින්, වස්ත්‍රයකින්) යුක්ත වූයේ, තමාගේ ශරීරය කෙරෙහිවත්, මගේය, මමය, ස්ථිර ආත්මයක්ය යන හැඟීමත් රාගාදී කෙලෙස් වලට ඉඩක් ඇති නොවන්නයි. හිසකෙස් රැවුල් බා විවර්ණ වූ (දුර්වර්ණ වූ) කපන ලද කොටස් ඇති පිළියකින් සැරසුණු යම් කුල පුත්‍රයෙක් මේ මගින් සසුන් කෙතට ඇතුළු වූණා නම් ඒ කුමක් වෙනුවෙන්ද? “සබ්බ උක්ඛ නිස්සරණා නිබ්බාන සච්චිකරණාත්ථාය” සියලු දුකින් අත් මිදී නිවන් මග අරමුණු කර ගැනීම පිණිසයි. එසේනම් ඒ ශ්‍රද්ධාවෙන් පැවිදි ජීවිතයට ඇතුලු වූ ඒ කුල පුත්‍රයා හිඤ්චක් හෝ හිඤ්ඤාණියක් ලෙසින් අල්පේච්ඡ වූ ජීවිතයක් ගත කළ යුතුමයි. පැවිදි ජීවිතය මහිච්ඡත්‍වයට පත්වුවහොත් අර මූලික වූ අරමුණ ‘හිස් රැවුල් බා කසාවතීන් සැරසී සියලු දුකින් අත්මිදීම පිණිස සසුන් පිළිවෙතට පැමිණුනා’ යන අදහසින් බැහැර වෙනවා. ධර්ම මාගීයෙන් බැහැර වූ ඒ පිළිපත් මගින් ඉවත් වූ පුද්ගලයෙක් බවට පත්වෙනවා යයි අනුරුද්ධට මා සඳහන් කළා.

අනුරුද්ධ ආයුෂ්මතුන්ගේ සිත තුළ ඇතිවූ ඒ පළමු පුරුෂ විතර්කය වුණේ අල්පේච්ඡ වූ ජීවිතයයි. මේ ධර්ම මාගීයේ, පිළිවෙත් මාගීයේ හිඤ්චක් හෝ වේවා, හිඤ්ඤාණියක් හෝ වේවා, උපාසක, උපාසිකාවක් හෝ වේවා මේ එකම ධර්ම මාගීයකයි ගමන් කළ යුතු වන්නේ. ගිහි ගෙදරක මොන තරම් වැඩ කටයුතු සම්බාධ තිබුණත් “ඝරාවාසො සම්බාධො බහුකිච්චො බහුකරණියො” ආදී වශයෙන්

ද, පැවිදි ජීවිතයක “සප්පත භාරො පක්ඛි සකුණාවිය” සිය පියාපත් පමණක් බර තිබෙන පක්ෂියෙක් වගේ නිදහස තිබුණත්, බර සහිත ඔබත්, බර රහිත හිඤ්ච හෝ හිඤ්ඤාණියත් ගමන් කළ යුත්තේ එකම මාගීයක බව එකම ධර්ම පරියායක බව නිවන අරමුණු කරන මාගීයේදී ඔබට සිහිපත් කළ යුතුයි. මතකයෙහි තබා ගත යුතුයි. ඒ නිසා මේ ශාසනයේ පැවැත්ම රැදී පවතින්නේ අල්පේච්ඡ වූ ජීවිතයක් පවත්වන්නාටයි. මහිච්ඡතා ජීවිතයක් ඇති ගිහි හෝ පැවිදි හෝ වේවා නිවන් මගින් බැහැර වූ ජීවිතයක් පවත්වන්නට, සතර අපාය මුල් කරගත් ‘විනිපාත’නම් වූ බහුල දුක් දෙන, දුර්විපාක ගෙන දෙන, ලෝක වලට වැටෙන්නට අවස්ථාව සැලසෙනවා. ඒ නිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා, අල්පේච්ඡ වූ ජීවිතයක් ගත කරන අයෙකුටයි මේ මාර්ගය සකස් වී තිබෙන්නේ.

මේ අල්පේච්ඡ මාගීය තුළ ගමන් කරනවිට “මම අල්පේච්ඡ ජීවිතයක් ගත කරන කෙනෙක්මයි” නිරන්තරයෙන් සිතිය යුතුය. එවිට එය ධර්ම පරියායක් බවට පත්වෙනවා. මේ ධර්ම පරියාය තුළදී අදහස් වලින් ප්‍රකාශ නොකොට ම (මම මේ අල්පේච්ඡ ජීවිතයක් ගත කරන්නේන් යනුවෙන්) අල්පේච්ඡ වූ ජීවිතයක ගත කරනවා. ඒ ධර්ම මාගීයේ ස්වභාවයයි.

තථාගත බුදුරජානන් වහන්සේ දෙවනුව සඳහන් කරනවා. අනුරුද්ධ විතර්කනය කළ දෙවන පුරුෂ විතර්කය වෙන “සන්තුට්ඨස්සායං ධම්මො භායං ධම්මො අසන්තුට්ඨස්ස” මේ ධර්ම මාර්ගය ලද දෙයින් සතුටු වන කෙනෙකුට පමණයි. ලද දෙයින් සතුටු වෙන්න නොහැකි කෙනෙකුට නිවන් මග අරමුණු කරගෙන මේ මාගීයේ යාම අපහසුයි. මේ උතුම් ධර්ම මාගීය තුළ ගිහි හෝ පැවිදි හෝ වේවා බුද්ධ ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවක් බවට පත්වූණා නම් ඒ වර්තයෙහි ලක්ෂණ කුමන ආකාරයට සකස් විය යුතු දැයි පැහැදිලියිනේ. මේ සස්තෙහි මහණ, යම් වූ සිවුරු, පිඬු, සෙනසුන්, ගිලන්පස, බෙහත්වලින් ලද අයුරින් සතුටු වෙයි.

ඔබගේ ගෘහස්ථ ජීවිතයට මෙය ගළපා ගන්නේ කෙසේද? ආරම්භ ධාතු, නික්බම ධාතු, පරක්බම ධාතු යහපත් වූ අරමුණක් වෙනුවෙන් ආරම්භ කරන්න. ඒ ගමන පවත්වා ගෙන යන්න. මොන තරම් දුක් කරදර බාධක පැමිණුනත් ඒවා මැඩගෙන පරාක්‍රමයෙන්, බල පරාක්‍රමයෙන්, ඉතාම කෙටි වූ, මහත් වූ බල පරාක්‍රමයෙන් නිවැරදි වූ අරමුණින් කටයුතු කරන්න. ඉන් ලැබෙන ඵලය රාග, දෝෂ, මෝහයනට හසුනොවී පිළිගත යුතු වෙනවා. එය ලද දෙයින් සතුටු වීමයි.

සවිඤ්ඤාණක හෝ අවිඤ්ඤාණක හෝ කුමන වස්තුවක් හෝ ඇතිවීම සහ නැතිවීම ඉදිරියේ අකම්පිතව කටයුතු කරන්න පුළුවනි නම් යථාලාභ සන්තුට්ඨියේ ලක්ෂණයකි ලද දෙයින් සතුටුවීම. මෙහිදී අතට හසුවූන වස්තූන් පමණක් නොවෙයි, පරිහරණය කරන භාණ්ඩ පමණක් නොවෙයි, යෝග්‍යය ලැබුණා, දිරාගෙන යාමෙන් අවසන් වූණා. ධනය ලැබුණා මිටි මොලව ගත්තා සේ එයත් අවසන් වී යයි. ස්වාමියා - බිරිද දෙමව්පියෝ - දරුවෝ, කල්‍යාණවත්තයින්, හිතවතුන් ලෙසින් සැවොම හමුවුණා. ඒ හමුවීම තුළ වෙන්වීමක්ද වෙයි. උපත සමගින් ජීවිතය ලැබුණා. ඒ ලැබූ ජීවිතය මරණින් කෙලවර වෙයි. විටෙක ප්‍රශංසා ලැබෙයි. එය නින්දාවක් බවට පත්වෙයි. විටෙක සැප ලැබෙයි. ඒ සැප අවසන් වී දුකක් බවට පත්වේ. මෙන්න මේ ලෙසින් අවිඤ්ඤාණක, සවිඤ්ඤාණක වස්තූන් වගේම ජීවිතයේ යථාර්ථය පිළිගැනීමට පුළුවනි නම් මේ මාගීය සකස් වී තිබෙන්නේ එවැනි අයෙකුටමයි. එවැනි අයෙක් නොවේ නම් මේ ධර්ම මාර්ගයෙන් නිවන් අරමුණ ඉටුකර ගන්න නොලැබෙන්න පුළුවනි.

මේ නිසයි පුරුෂ විතර්කයක් ලෙසින් අල්පේච්ඡ ජීවිතයක් වගේම ලද දෙයින් සතුටුවීමෙන්, ලෝක ස්වභාවයට මුහුණ දීමට අකම්පිත මනසක් සකස් කර ගැනීමේ අවස්ථාව ඇති කර ගත

යුතුමයි. ලද දෙයින් සතුටු වීමට නොහැකි වන විට මේ ධර්ම මාගීයෙන් සුවයක් ලබන්න අපහසුයි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තුන්වෙනුව සදහන් කරනවා.

★ “පච්චිත්තස්සායං ධම්මො භායං ධම්මො සංඝාතිකාරාමස්ස”

කාය විචේක, චිත්ත විචේක, උපධි විචේක යන මේ ත්‍රිවිධාකාර විචේක සුවයන් අනුගමනය කරන කෙනෙකුටයි මේ ශාසන මාගීයෙහි නිවන අරමුණු කරගෙන ඵලයක් ලබන්න පුළුවන් කම ලැබෙන්නේ. එසේ නොමැතිව එකට එකතු වෙලා (සංඝාතිකාරාමස්ස) කණ්ඩායම් හැඳීමෙන්, ධර්මයෙන් තොර වූ මුසාවාද, පිසුනාවාව, පරුෂාවාව, සම්ඵපප්‍රලාප, මේ කොටස් වලට අයත් වූ අකුසල ධර්ම වැඩෙන කථාවන්හි නිරතවීම. කම්මාරාමනා, බස්සාරාමනා, නිද්ධාරාමනා යැයි සදහන් කළ නිරන්තරයෙන් ම වැඩ කටයුතු බහුලයි, නිරන්තරයෙන් ම කථාවට යොමුවෙලා කණ්ඩායම් ලෙසින් හැසිරෙන, තවත් ආකාරයකින් නිද්‍රාවයි, නිදීමකයි. මේ ලෙසින් මේ ආකාරයෙන් පවසන අයෙකුට මේ මාගීයෙන් නිවන අරමුණු කරගත්ත ඵලයක් ලබන්න අපහසුයි.

එහෙත්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සදහන් කරන්නේ, ‘පච්චිත්තස්සායං ධම්මො’ විචේකය අවශ්‍යයි. පැවිදි ජීවිතයකට කාය විචේකය වඩාත්ම අවශ්‍යයි. ඒ කාය විචේකයට ඉඩ දෙන්න. ගිහි ජීවිතයකට පවා කාය විචේකය අවශ්‍යයි. රැකියාව අවශ්‍යයි. ධනය අවශ්‍යයි. ස්වාමියි, බිරිද, දෙමව්පියෝ, දරුවෝ ආදීන්ගේ කටයුතු කර ගැනීමට අවශ්‍යයි. එහෙත් ඒ සියල්ලම අනිවිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත නම් වූ ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් වෙලා. ඒ සියල්ලම හටගත් වගේම නැතිවෙලා යනවා. මේ කිසිවක් සදාකාලික නොවේ. නමුත් යථාර්ථය නම් පරමාර්ථ ධර්මය අනුව හදා ගත්ත සිතයි. අපට පිහිට පිණිස පවතින්නේ, (උදයව්‍යය ඥාණය ඔස්සේ හදා

සකස් කරගත්, අත් හැරීම පුරුදු කරගත් හිතයි.) එ සඳහා කාය විවේකය තිබිය යුතුයි.

චිත්ත විවේකයත් අවශ්‍යයි. චිත්ත විවේකය සඳහා අනුස්සති ආදී භාවනා ක්‍රමයක් යොමු කරගන්න පුළුවනි. බුද්ධානුස්සති ආදී භාවනා අරමුණක සති පවත්වන කොට විවේකයක් ඇති කරගන්න පුළුවනි. රාග, දෝෂ, මෝහ ආදී කෙලෙස් බැහැර කරගන්න පුළුවනි.

උපධි විවේකය නම් කෙලෙස් වලින් සිත බැහැර කරගෙන භාවනා අරමුණක හෝ අනෙකුත් කටයුතු වලදී පවා කෙලෙස් වලින් බැහැර වූ මනසක් ඇති කර ගන්න පුළුවනි. කාය විවේක, චිත්ත විවේක, උපධි විවේක යන මේ විවේකයන්ගෙන් යුතු අයටයි මේ උතුම් ධර්ම මාර්ගීය ගැලපෙන්නේ. එසේ නැතිව කණ්ඩායම් වශයෙන් සැදුණු, කායිකව වරදට හසුවන, වාචසිකව වරදට හසුවන, මනසින් වරදට හසුවන, අභිජ්ඣා, ව්‍යාපාද, මිථ්‍යාදිට්ඨි වශයෙන් කටයුතු කරන අයෙකුට නම් මේ ධර්ම මාර්ගීයෙන් එලයක් ලැබිය නොහැකියි. හික්මවක් සමීපයට එන උපාසක, උපාසිකා, රජ, මැති, අන්‍ය ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවන්ට නොමැතිව සිටින විවේකය පෙළඹවීම පිණිස කථා කරයි.

නැවතත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

★ “ආරද්ධ විරියස්සායං ධම්මො භායං ධම්මො කුසිතස්ස”

ආරද්ධ විරිය - නොපසුබට උත්සාහය, විරියය තිබිය යුතුයි. බෝධි සඤ්ච උතුමෝ ගත් විරියය (චතුරංග විරිය), “ඇට, ලේ, මස්, නහර වියැලී සිදී මම මගේ අරමුණ ඉටුකර නොගෙන නොනැගිටිමි” යි යන අවස්ථාවෙහි පැවතුණා. මේ සාසනයෙහි මහණ, අකුශල ධර්මයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස කුසල ධර්මයන්ගේ

රැස්වීම පිණිස දැඩිව ගත් විරිය ඇත්තේ ශක්ති ඇත්තේ දැඩි පරාක්‍රම ඇත්තේ කුශල ධර්මයන්හි ආරද්ධ විරිය ඇතිව වාසය කරයි.

පින්වතුනේ, ඔබටත්, මටත් තරමකින් හෝ ඒ අරමුණ තිබෙනවාද? මොන තරම් දෙපා රිදුණත්, නිද්‍රාව (චිතමිද්ධය) හටගන්න ආවත් එය බැහැර කරගෙන, එය විඳ දරාගෙන, ඇලීම බැහැර කරගෙන මම මේ චේතනාව පුරා රැඳී සිටිනවා. මේ ධර්මය ධාරණය කරගන්න උත්සාහ ගන්නවා. චතුරංග විරියය නැති වුවත් දෙපය හිරි වැටුණත්, තරමකින් රිදුම් දුන්නත්. ආරද්ධ විරියයෙන් යුතුව අධිෂ්ඨානය ඇති කරගෙන කටයුතු කළොත් හැබැවටම බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක්, ශ්‍රාවිකාවක් බවට පත්වෙයි.

එසේ නොමැති වුවොත් “නායං ධම්මො කුසිතස්ස” කුසිත, අලස කෙනෙක් වුවහොත් නිදිමතයි, ඒ දහම ගැඹුරු වැඩියි, තේරෙන්නේ නැහැ, මතකයේ රැඳෙන්නේ නැහැ, කායච්ඡේද, වැඩ කටයුතු තිබෙන ගෘහස්ථ ජීවිතයක මෙලෙසින් කරන්න පුළුවන්ද? මේ ප්‍රපඤ්ච ධර්ම සිත තුළට පැමිණි විට ධර්මයේ පැහැදිලි කරන්නේ කුසිතස්ස යන අදහසයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සදහන් කරනවා මේ ‘කුසිතස්ස’ යන වචනය නම් හිතන්න එපා, ප්‍රාර්ථනා කරන්න එපා. මම ආරද්ධ විරියයෙන් යුතු කෙනෙක් යන හැඟීමෙන් යුතුව අධිෂ්ඨානයෙන්, අත්සාහයෙන් යුතුව කටයුතු කරන්න.

මිලඟට තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ සදහන් කරනවා.

★ “උපට්ඨිතසතිස්සායං ධම්මො භායං ධම්මො මුට්ඨස්සතිස්ස”

පින්වතුනේ, මනාව සිහියක් පිහිටුවා ගත් කෙනෙක් බවට පත්වෙන්න මේ ධර්ම මාර්ගීය තුළදී අනිච්ච, දුකක, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය මුලින් තේරුම් ගත යුතුයි. සම්මුතියට, ව්‍යවහාරයට,

ඉන්ද්‍රියයන් පරිහරණය කරන ආකාරය තේරුම් ගන්න. එහෙත් පරමාර්ථ ධර්මය සත්‍යයි යන දේ අවබෝධ කර ගන්න. “මේ සාසනයෙහි මහණ උතුම් සිහිනුවනින් යුතු වූයේ සිහි ඇත්තේ වේ. පෙර කරන දේද පෙර කියන ලද දේද පුන පුනා සිහි කරයි.” මෙය ඔබගේ ජීවිතවලට ගලපා බලන්න.

සම්මුතියට මම මගේ කියා පැවසුවත් පරමාර්ථයේදී මම මටවත් අයිති නැති බව තේරුම් ගන්න. එයයි අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ධර්මය මූලින් තේරුම් ගන්න යැයි සඳහන් කළේ. ඊළඟ කරුණ නම් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයට ළංවීමයි. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය අංග දොළහකින් යුක්තයි. අවිද්‍යාව නිසයි සංස්කාර හටගන්නේ. කර්ම රැස්වන්නේ මේ නිසයි කියන අවබෝධය ටිකෙන් ටික දියුණු කර ගැනීම අවශ්‍යයි.

ඊළඟට චතුරායාරී සත්‍යය ධර්මය තේරුම් ගැනීම අවශ්‍යය. එසේ නැත්නම් “නායං ධම්මො මුට්ඨස්සතිස්ස” මූලා වූ සිහියක් ඇතිකෙනෙකුට මේ ධර්මය තේරුම් ගන්න අපහසුයි. “මම මට අයිති නැහැ. මගේ නොවේ. කියලා සඳහන් කළත් මට නම් එසේ සිතෙන්නේ නැහැ. මට එහෙම හිතන්න පුළුවන් කමකුත් නැහැ. මේ දේවල් මගේ නොවෙයි. මේවා නැතිව ජීවත් වන්නේ කොහොමද?” අභාවිත හිතකින් මෙසේ පැවසුවත්, ස්වාමියා, බිරිඳ, දෙමව්පියෝ - දරුවෝ, ධන-ධාන්‍ය වෙන්න පුළුවන් මේවා ඇතිවුණා සේම නැතිවෙලා යනවා. එය ඔබට පිළිගන්න වෙනවා. ‘මුට්ඨස්සතිස්ස’ නම් වූ මූලා වූ සිතක් ඇති අයෙක් බවට පත්වන කෙනෙකුට මේ ධර්ම මාර්ගය තුළ, නිවන අරමුණු කරගත්ත මාර්ග බුහුමාවරයාවෙහි නම් පිහිටක් ලබන්න නම් ඇලීමකින්, ගැටීමකින්, මූලාවකින් තොරව භාවිත හිතක් ඇති කරගන්න. අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්‍ෂණ ධර්මය ඔස්සේ මේ සම්මුතියෙහි නාම-රූප ධර්ම නම් වූ මේ ‘මම’ නම් වූ ශරීර පුඤ්ජය කෙරෙහි මනා අවබෝධයක්

ඇති කර ගැනීම අවශ්‍යයි. එවිට කරන කියන දේ පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධයක් ඇතිකරගත හැකිය.

ඊළඟ කරුණ නම්,

★ “සමාහිතස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො අසමාහිතස්ස”

එකඟ වූ හිතක් ඇති කෙනෙකුට හෝ පිරිසකටයි මේ ධර්ම මාර්ගයෙහි එලයක් ලබන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ. එකඟ නොවන හිතක් ඇති අයෙකුට මේ ධර්ම මාර්ගයෙහි පිහිටක් ලැබීම අපහසුයි. ඒ ඒ අරමුණෙහිදී රාග, දෝෂ, මෝහ ආදී කෙලෙස් වලින් වික්‍ෂිප්ත නොවූ සිතක් එකඟ වූ සිතක් ලෙසින් සඳහන් කරනවා. “මේ සාසනයෙහි මහණ කාමයන්ගෙන් වෙන්වම පද්ම, දුතිය, තෘතිය, චතුර්ථ ධ්‍යානයන්ට පැමිණ වෙසෙයි. මේ ධර්මය එකඟ වූ සිත් ඇත්තනුටය. මේ ධර්මය එකඟ නොවූ සිත් ඇත්තන්ට නොවේ.

ඇසෙන් දකින රූපය අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්‍ෂණ ධර්මය ඔස්සේ මෙනෙහි කර අත් හැරීමට එතැනදී එකඟ වූ සිතක් ඇතිකර ගත යුතුයි. නමුත් ‘නෑ නෑ මගේ හිත වික්‍ෂිප්ත වෙනවා. මම ඒ අනිත්‍ය අරමුණ දකින්න කැමති නැහැ.’ එසේනම් සරලව සඳහන් කළොත් මෙය එකඟවූ සිතක් නොව වෙනස් වන (වපල) සිතක්. ඒ ඒ අරමුණ භොයාගෙන යනවා. ඒ ඒ අරමුණෙහි ඇලෙනවා. බැඳෙනවා. එය මගේමයි යනුවෙන් සිතෙහි මුල් තැනකට දෙනවා. සම්මුතියේදී මගේ බව හැබෑව. සීලාදී ගුණයන් රැකගෙන ජීවිතය පවත්වනවා.

පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව “චක්ඛං භික්ඛවේ හ තුම්භාකං” ඔය ඇසවත් ඔබට අයිති නැහැ. “ඊපං භික්ඛවේ හ තුම්භාකං” ඔය ඇසෙන් ගන්නා රූප ඔබට අයිති නැහැ. ඇසද-රූපයද,

කණද-ශබ්දයද, ආදී වශයෙන් මේවා සම්මුතියට මම, මගේ වුනත් පරම සත්‍යයට අනුව මමවත් මට හිමි නැති නම් ඒ කිසිවක් කෙලෙසද හිමි වන්නේ.

පයවි ආදී ධාතුන් ගෙන් හටගත් හටගත්තා වගේම ඒ පයවි ආදී ධාතුන් බිඳි බිඳි යනවිට ඵලයක් නැති වෙනවා යි යන භාවිත හිත නිවන් මගේ දී පුරුදු කිරීම අවශ්‍යයි.

“සමාහිතස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො අසමාහිතස්ස” යනුවෙන් සදහන් කළ දහම අපගේ ජීවිතවලට ගළපා ගන්නට පුළුවනි.

මීළඟට සදහන් කරනවා “පඤ්ඤාවනො අයං ධම්මො නායං ධම්මො උපපඤ්ඤාසං”

ප්‍රඥාවන්තයෙක් විය යුතුය. මෙහි ප්‍රඥාව නම් උදයත්ත ගාමිනී ප්‍රඥාවයි.

“උදයනථ ගාමිනියා පඤ්ඤාය සමන්තාගතො අරියාය නිබ්බේධිකාය සමමා උක්ඛක්ඛය ගාමිනියා, ඉදං චුච්චති පඤ්ඤා”

මෙහිදී ප්‍රඥාව යයි සදහන් කළේ, මුලින් සදහන් කළ පරිදි හට ගැනීම, නැතිවීම (උදයව්‍යය ඤාණය) හංග ඤාණය ආදී නව මහා විදර්ශනා පිලිබඳව අවබෝධය ඇතිවිය යුතුයි.

නව මහා විදර්ශනා ඤාණා :-

1. උදයව්‍යය ඤාණය
2. හංග ඤාණය
3. හයතු පට්ඨාන ඤාණය

4. ආදීනවානු පස්සනා ඤාණය
5. නිබ්බිදානු පස්සනා ඤාණය
6. මුඤ්චිතුකමානා ඤාණය
7. පටිසංඛා ඤාණය
8. සංඛාරූපෙක්ඛා ඤාණය
9. සච්චානුලෝමක හෙවත් අනුලෝම ඤාණය

“හේතු පටිච්ච සම්භූතං හේතු හංගා නිරුප්පිකධි”

පයවි ආදී හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් ඔබයි, මමයි, ගහකොල, මහ සයුර ඇතුළුව සවිඤ්ඤාණක, අවිඤ්ඤාණක හැම දෙයක්ම හටගත්තා වගේම හේතු ප්‍රත්‍යය නැතිවී යනවිට ඵලයක් නැතිවෙලා යන බව අවබෝධ කරගත යුතුමයි. එයයි බුදු දහමේ උගන්වන ප්‍රඥාවන්තයෙක් වන්නේ. බාහිර මොන තරම් උපාධි තිබුණත්, මොන තරම් භාෂා දැනගෙන හිටියත්, වෙනයම් බාහිර ඤාණයක් තිබුණත්, උදයව්‍යය වශයෙන් මේ මාර්ග ඤාණයන් දියුණුකරගන්න නොහැකි වුණොත් මේ ශාසන පිළිවෙතින්, මේ ධර්ම පරියායන් නම් ඔබට කවදාවත් සැනසිල්ලක් ලැබෙන එකක් නැහැ. මේ ලබාගත් බාහිර දැනුම අත්හැර යාමට සිදුවේවි.

එහෙත් භාවිත හිත තුළ උදයව්‍යය, හංග ආදී ලෙසින් ඤාණ ධර්ම දියුණු කර මාර්ග බුන්මවරියාවෙහි ගමන් කළොත් මේ ජීවිතයෙහි නොහැකි වුණොත් ධර්ම පරියාය අවබෝධ කරගැනීමට ඊළඟ ජීවිතයට එය බලපවත්වනවා. මේ පුරුදු කරන ලද හිතයි ත්‍රිහේතුක ප්‍රතිසන්ධියක් ලබන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ. අලෝභ, අදෝෂ, අමෝහ මුල් කරගෙන එවැනි කෙනෙකුටයි ධර්මාවබෝධය ලබන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ. ලෝකික ලෝකයේ කුමන දැනුමක් ලබා තිබුණත් ඒවා ත්‍රිහේතුක ප්‍රතිසන්ධි නොවෙයි. ඒ දැනුම ලැබීම හොඳ වුවත් අත් හැරීම නම් වූ උදයව්‍යය, හංග ආදී ඤාණ පුරුදු කොට තිබිය යුතුයි. එසේ නැතිවුවහොත් බාහිර

දැනුම රාග, දෝෂ, මෝහයන්ට හසුවී සතර අපායක ඉපදීමට පුළුවනි. මේ නිසා බුද්ධ ශ්‍රාවක, ශ්‍රාවිකාවන් නම් උදයව්‍ය, භංග ඥාණයේ පටන් නව මහා විදර්ශනා ඥාණයෙහි අනුලෝමව ඥාණ අවස්ථාව දක්වා අවබෝධය ඇති කර ගත යුතුයි. මේ දහම ප්‍රඥාවන්තයන්ටයි දේශනා කළේ.

අනුරුද්ධ තෙරණුවෝ, පිරිසගෙන් වෙන්ව නොපමාව කෙලෙස් තවන විරියයෙන් යුතුව නිවන් පිණිස අරමුණු කරගත් සිත් ඇතිව වාසය කරන්නේ නොබෝ කලකින්ම උතුම් වූ රහත් ඵලයට පත් වූහ.

මෙම ධර්ම පරියාය තුළින් අප හැම දෙනාටම ඒ උතුම් වූ චතුරාය්‍ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ වේවා යි මහත් වූ කරුණාවෙන් අධීෂ්ඨාන කරනවා.

සාධු! සාධු!! සාධු!!!

www.buddhismforyou.org

“ප්‍රඥා ප්‍රභා”
සිරි සුදස්සනාරාම සදහම් සෙනසුන
පන්නිපිටිය පාර,
ධන්තරමුල්ල.

මුද්‍රණය
පියසිරි මුද්‍රණාලය සහ සමාගම
අංක 469, අතුරුගිරිය පාර, මාලබේ.
ෆොන් : 011-2561551